Pitești

Restituiri

Revistă document a Centrului Cultural Pitești

Anul XX ■ Nr. 1 (67)/2023
Serie nouă ■ 4 lei

Depoul C.F.R. din Piteşti, în 1922, la sărbătorirea jubileului de 50 de ani de activitate feroviară la Piteşti (1872-1922)
(Sursa: Muzeul Județean Argeș, Fototeca, inv. 15.630)

Gara Pitești
(carte poștală)

Sumar

Restituiri Pitești

ADRESA REDACŢIEI:
Centrul Cultural Piteşti,
Calea Craiovei, nr. 2 (Casa Cărţii)
Tel./fax.: 0248 219976
www.centrul-cultural-pitesti.ro
e-mail: restituiripitesti@gmail.com

Revista *Restituiri Piteşti* apare trimestrial sub egida Consiliului Local şi a Primăriei Piteşti. Revista publică articole pe teme de istorie universală şi românească, sociologie politică, antropologie socială şi culturală, precum şi documente variate din Arhivele Naţionale ale Statului, Arhivele Militare Române şi arhive personale.

ISSN: 1583-5863

Editor - Centrul Cultural Piteşti

Tiparul executat la VENUS PRINTING SOLUTIONS Iași

Un prefect de Argeş, printre primii eminescologi

Jean DUMITRAȘCU

În nr. 48, din 26.XI/8 XII 1889, al revistei „Familia" din Oradea, apare un articol de o rară sensibilitate despre Eminescu, sub semnătura lui Nicolae Brânzeu, revista lui Iosif Vulcan făcându-şi o datorie de onoare din a scrie, număr de număr, după moartea poetului, despre greaua pierdere suferită de literatura română. De altfel, primul număr de după 15 iunie 1889 apare îndoliat, cu tristul mesaj al lui Vulcan: **„Eminescu a murit! Naţiunea mea, îmbracă doliu!... Literatura nostră, jeleşce!... Poesia română, plânge!".** Articolul lui Nicolae Brânzeu vine după cele ale lui Vulcan, Ioan Russu, G. Boteanu şi Titu Maiorescu. În acel moment, Nicolae Brânzeu era student la Blaj, unde îşi făcuse şi clasele primare şi pe cele gimnaziale (inutil să insistăm acum cât de mult l-au iubit cei din Blaj pe Eminescu, şi invers, cu excepţia lui... Alexandru Grama, autorul primei cărţi împotriva influenţei... nefaste asupra tineretului prin pesimismul propagat de Eminescu!).

Născut la 23 ianuarie 1869 la Roşia de Secaş, judeţul Alba, Brânzeu avea, aşadar, 20 de ani, şi doar câteva articole publicate, în „Tribuna" din Sibiu şi „Gazeta Transilvaniei" din Braşov, când se apleacă asupra morţii lui Eminescu. Şi, cuprins de aceleaşi elanuri patriotice, în 1891, trece clandestin munţii, la 1894 regăsindu-l ca membru în Comitetul Naţional Studenţesc din Bucureşti, cel care a editat revista „Tinerimea română". În 1895 îşi ia licenţa în studii istorice, având ca subiect al tezei „Şcoalele din Blaj - studiu istoric" (apărută în volum în 1898, la Sibiu), în care vorbeşte, pentru prima oară, despre personalităţile care au învăţat la Blaj (Inochentie Micu Klein, George Bariţiu, P.P. Aron, Gh. Şincai, Petru Maior, Timotei Cipariu, Ioan Maiorescu, Aron Pumnul, Aron Densuşianu etc). Involuntar, prin studiul său, Nicolae Brânzeu a fost folosit drept izvor pentru o serie de eminescologi care vor urma, preocupaţi, aceştia, de originea familiei poetului. Astfel, în cataloagele şcolii din Blaj, Nicolae Brânzeu descoperă, la jumătatea secolului 18, mai mulţi elevi purtând numele de Iminovits (Iminovici): Georgius, Ioan, Joseph şi Vasile Iminovici. Într-o lucrare recentă, „Legendă şi adevăr privind biografia lui Eminescu", Ion Roşu, pornind de la cartea lui Brânzeu şi bazându-se pe documente de arhivă exhaustive, certifică faptul (susţinut şi de marele eminescolog contemporan D. Vatamaniuc) că bunicul poetului, Vasile Eminovici, nu s-a născut în satul Călineştii lui Cuparencu, aşa cum se crede, ci la Blaj. Se înţelege, astfel, mai bine, de ce a fost atât de mult atras de Blaj junele Eminescu. Aici, însă, ne interesează doar faptul că lucrarea lui Brânzeu a oferit o asemenea pistă neaşteptată.

La 5 februarie 1896, proaspătul licenţiat Nicolae Brânzeu este numit revizor şcolar al judeţului Argeş. De la 1 septembrie 1897 şi până la 1 septembrie 1902 va fi profesor suplinitor de limba latină la Liceul „I.C. Brătianu" din Piteşti, abia în 1907 fiind numit profesor definitiv, prin decret regal. Profesorul Brânzeu este cel care pune bazele Societăţii literare a elevilor „Junimea" şi al revistei cu acelaşi nume,

Nicolae Brânzeu (primul dreapta), la mânăstire (1916).

de la liceul „Brătianu", dovadă clară că a căutat să insufle (şi să organizeze, dacă putem folosi acest termen) dragostea pentru Eminescu elevilor săi.

În concluzie, Nicolae Brânzeu a fost unul dintre promotorii, la Piteşti, ai geniului eminescian. Nu există mărturii scrise, dar nu ne îndoim că, deseori, a vorbit cu veneraţie elevilor, şi nu numai, despre Eminescu. Mai târziu, în 1907, ca fiu de plugar, după răscoalele ţărăneşti, a fost numit prefect de Argeş, remarcându-se şi în această nobilă activitate. Există şi o carte care i-a fost dedicată prefectului Brânzeu, de Ioan Pop, „Un prefect ardelean de Argeş“, lansată şi la Biblioteca Judeţeană Argeş.

Biografia sa, credem, nu trebuie uitată: a fost prefect liberal de Argeş în două rânduri, 1907-1911, 1914-1916, în timpul Primului Război Mondial fiind numit prefect de Neamţ; în 1903 se căsătoreşte cu Maria Apostol Gheorghiu, din Văleni, Muscel, devenind, astfel, de-al locului, pentru totdeauna; tot Brânzeu mai este autorul broşurilor „Politica conservatoare în şcoală“, Piteşti, 1900, „Expunere a situaţiunei judeţului Argeş“, Piteşti, 1907, „Conferinţe administrative", 1909, „Lărgirea bazei electorale", 1912 (reprezentând o conferinţă ţinută la Clubul Partidului Liberal din Piteşti); în 1918, în ziarul „Argeşul" de la Piteşti scrie despre „Unirea Ardealului la patria mumă". Înainte de Marea Unire de la 1 Decembrie. Moare la 4 noiembrie 1939, când fiul său, tot Nicolae Brânzeu, devenea tot mai cunoscut în calitate de compozitor și promotor al muzicii clasice din Pitești (în 1947 va fi fondatorul Filarmonicii Regale din Arad).

Întrucât articolul lui Nicolae Brânzeu din 1889 este cvasi-necunoscut, dar şi, mai ales, pentru că nici un alt prefect de Argeş nu a mai avut preocupări de eminescologie în ultimii 133 de ani, ne permitem, cu bunăvoința d-lui Voinescu, să-l reproducem mai jos, spre ştiinţa tuturor, nu doar a eminescologilor (care nu-l citează, în necunoștință de cauză). În fine, și ca să se vadă ce pregătire aveau prefecții de odinioară...

„EMINESCU”

„...Ce să caut? E acelaşi cântec vechi,
Setea liniştei eterne, care-mi sună în urechi.
Eminescu, „Satira a IV-a“

Liniştea eternă! Iată ce a căutat Eminescu în toată viaţa lui! A parcurs toate adâncurile ştiinţei omeneşti, răsfoit-a tot ce cugeta că-i va putea satisface curiozitatea lui în veci îndestulită, pătruns-a cu de-amănuntul toate sistemele filosofice, analizatu-le-a şi le-a combinat pe toate şi, în fine, amăgit şi fără de speranţă, neputând însemna nici un şir clar din viaţa lui zbuciumată, se întreba:

„Unde-s şirurile clare din viaţă-mi să le spun,
Ah! organele-s sfărmate şi maestrul e nebun”.

Acum a aflat ce atât a căutat. El şi-a terminat această viaţă, în care la tot pasul întâmpina dezamăgire; în care la cea mai mică mişcare vedea idealurile nimicite, visurile de aur împrăştiate de o tristă realitate...

Acum i s-a împlinit şi dorinţa lui arzândă:

„Nu voi sicriu bogat,
Podoabe şi flamuri,
Ci-mi împletiţi un pat
Din veştede ramuri.
Luceferii de foc
Privi-or din cetini,
Mormânt făr' de noroc
Şi fără de prieteni.”

De-acum înainte numai „teiul cel sânt” îşi va scutura creanga pe mormântul său şi luna prin vârfurile înalţilor brazi va aluneca privindu-i recele mormânt! - Zâmbi-i-vor de-acum înainte iară prietenii lui luceferi şi eternele valuri se vor frământa, izbindu-se de nesimţitorul lui lăcaş!...

Acum şi numai acum se adeveri cât se poate mai tare ceea ce odinioară zicea:

„Iară-n lumea cea comună a visa e un pericul
Şi de ai cumva iluzii, eşti pierdut şi eşti ridicul!”

(„Satira II“)

„Poţi zidi o lume-ntreagă, poţi să sfarmi: ori ce ai spune
Peste toate o lopată de ţărână se depune.
Mâna care a dorit sceptrul universului, şi gânduri
Ce-au cuprins tot universul, încap bine-n patru scânduri”

(„Satira I“)

Te-ai dus şi tu Eminescu! Te-ai dus pe o cale neîntumată! Te-ai dus şi ai lăsat în urmă-ţi o lume înecată în noroiul patimilor; o lume falsă şi coruptă, în urechile căreia dreptul glas al neînduratelor tale satire a rămas fără răsunet; ai lăsat o lume, pentru care tu ţi-ai sacrificat viaţa, numai să o poţi îndrepta şi duce la calea adevărului! Te-ai stins şi te-ai mistuit tu lumină, luminând cărarea pe care ai voit să apuce aceia, despre care tu ziceai că-s:

„…simţiri reci, harfe zdrobite,
Mici de zile, mari de patimi, inimi bătrâne, urâte”...

Şi ei cu toate astea, au rămas reci şi nesimţitori la toate îndemnurile tale, şi nici atunci când le adresezi

cuvintele cele mai satirice şi ironice, - nu se mişcă şi nu se deşteaptă...ei-s tot aceia la cari **„virtutea e o nerozie, geniul o nefericire”** ***(„Satira III”).***

De aici înainte nu vor mai avea cine să le strice cu viers de trâmbiţă, văzând nemernicia lor:

„Vezi colo pe urâciunea, fără suflet, fără cuget,
Cu privirea-mpăroşată şi la fălci umflat şi buget,
Negru, cocoşat şi lacom, un izvor de şiretlicuri,
La tovarăşii săi spune veninoasele-i nimicuri.
Toţi pe buze au virtute, iar în ei monedă calpă,
Quintesenţă de mizerii, de la creştet până-n talpă!”.

Ş-apoi întrebându-i ironic:

„Voi sunteţi urmaşii Romei? Nişte răi şi nişte fameni,
I-e ruşine omenirii să vă zică vouă oameni!”

Da! ei vor fi lipsiţi de un om care să le spună ce sunt şi ce trebuie să fie! Ei vor iubi şi de-acum înainte numai pe aceia cari linguşindu-i şi lăudându-le patimile egoiste şi viciile mârşave, critică nu ca să îndrepteze, ci ca să dărâme, ca să omoare, laudă nu ca să încurajeze sau să răsplătească, ci ca să linguşească!...Ei nu vor mai avea pe Eminescu cel modest şi nepretensiv ce zice:

„De-oi urma să scriu în versuri, teamă mi-e ca nu cumva,
Oamenii din ziua de-astăzi să mă-nceapă-a lăuda;
Dacă port cu uşurinţă şi cu zâmbet a lor ură,
Laudele lor desigur m-ar mâhni peste măsură!”

(„Satira II”)

El nu voieşte să se cânte şi citeze prin cafenele, nici nu scrie ca să fie lăudat şi admirat! El însuşi zice (pagina 247):

„De ce nu voi pentru nume, pentru glorie să scriu!
Oare glorie să fie a vorbi într-un pustiu?”

(„Satira II”)

Ci singur din îndemnul sincer de a folosi naţiunii sale, şi mai mult încă de a face să distingă bine între scriitorii adevăraţi şi sinceri, şi între aceia ce au drept ştiinţă vreun vals de Bal-Mabil.

El pe aceştia îi apostrofează şi le zice fără sfială, aşa după cum se cuvine unui adevărat român:

„Prea v-aţi arătat arama, sfâşiind această ţară,
Prea făcurăţi neamul nostru de ruşine şi ocară;
Prea v-aţi bătut joc de limbă, de străbuni şi de-obicei,
Ca să nu se-arate-odată ce sunteţi: nişte mişei!!”

(„Satira III”)

Acum vor avea pace, vor putea în bună voie să-şi urmeze şi continue nelegiuitele lor fapte. Vor arunca poate, în ungherul unei întunecate odăi, toate scrierile lui Eminescu şi le vor lăsa acolo pradă prafului şi moliilor! Da, poate aşa va fi, chiar Eminescu o prevedea...

Dar noi nu aşa!

Ar fi o impietate şi o mare nerecunoştinţa a uita pe Eminescu al nostru, pe genialul nostru poet, naţionalist înflăcărat, cugetătorul profund, marele literat, a cărui trecere din viaţă a făcut un gol mare în literatura noastră şi care anevoie credem că va fi umplut!

Să uităm noi pe Eminescu „ce ne-a lăsat versuri admirabile... care a introdus în poezia românească adevărata cugetare ca fond şi adevărata artă ca formă, în locul acelei uşoare ciripiri de mai înainte, care era foarte igienică pentru poet şi pentru cetitor, scutindu-i deopotrivă, pe unul şi pe celălalt, de orice bătaie de cap, şi de bătaie de inimă?” (Hașdeu: „Rev. Nouă” nr.6 a.II).

„El va trăi, deşi a murit nebun”, zice Hașdeu şi apoi continuă „Şi a trebuit să moară nebun. E grozav a o zice! Să nu fi înnebunit el, nu avea ce mânca. Mai rău decât atâta! ca să aibă ce mânca, el fusese silit a-şi mânca inima, înlocuind avânturile poeziei, avânturi măreţe, avânturi cari nu se pot vinde, prin acea proză de toate zilele a sterpelor lupte de actualitate, care îi aducea o fărâmă de pâine, stropită întru ascuns cu amare lacrimi - prefaţa nebuniei” (Hașdeu, „Rev. Nouă” nr.6, a.II).

Da, va trăi! strig şi eu din toate puterile.

Căci, dacă românii cei vechi, strămoşii noştri, onorau şi stimau pe Virgiliu, Ovidiu sau pe Cicero al lor pentru elocvenţa lui cea neajunsă şi căreia poate în veci nu i se va afla o rivală; dacă italienii zeificau pe Dante pentru scrierile lui, ce întrec până acum orice fantezie; dacă englezii nu găsesc destule cuvinte ca să preamărească pe Milton şi pe Shakespeare pentru operele lor nepieritoare; dacă germanii se laudă cu faimoşii şi nepieritorii lor Goethe şi Schiller; dacă maghiarii ridică până la nori pe un Petofi - cum vom putea noi să uităm meritele tale, dragă Eminescu?

Şi cum nu? Când tu eşti acela care ai dezmormântat din negurile trecutului ceea ce nouă ne e mai scump, „limba”, pe care ai pus-o pe noi

picioare, căreia i-ai dat frumuseţea originală şi ai făcut-o să nu roşească stând în faţă cu ale ei surori de la apus!

Tu! carele ai fost „înzestrat cu darul de a întrupa adânca ta simţire şi cele mai înalte gânduri într-o frumuseţe de forme sub al cărei farmec limba română va primi o nouă viaţă" (Titu Maiorescu).

Tu! filozoful naţiunii mele, care cu semeaţa ta gândire te coborai până în adâncurile pământului şi te urcai până la înălţimea cerurilor; tu care toată filozofia omenească o ştiai exprima în câteva cuvinte: „lumea asta întreagă e o clipă suspendată"; odihneşte în pace, căci tu ţi-ai împlinit misiunea pe acest pământ!» (**Nicolae Brânzeu**)

Începuturile Grădinii Buliga din Pitești

dr. Octavian DĂRMĂNESCU

Ultracentral, actualul parc ”Ion C. Brătianu” (fost ”1907”) reprezintă un punct obligatoriu în percepția noastră despre Pitești. A fost proprietatea fostului schit mitropolitan Buliga, demolat în 1899 din rațiuni perfect dubioase azi, la trecerea atâtor ani de atunci – pe locul lui se va înălța Prefectura județului istoric Argeș (azi, Muzeul Județean Argeș) –, un schit despre a cărui biserică Alexandru Odobescu, în vizită pe aici, afirma că este cea mai frumoasă din oraș.

Începuturile istoriei acestui loc atât de prețios pentru orășeni au fost relativ grele. Principala sursă pe care o avem în cadrul fondului Primăriei Pitești din cadrul Serviciului Județean Argeș al Arhivelor Naționale, și anume Dos. 34/1858, nu este unica, însă o vom folosi exclusiv (datorită mărimii ei) și rezumativ în cele ce urmează. Este un stop-cadru unic al acelor ani de după ocupația austriacă a Piteștilor din Războiul Crimeei, în care municipalitatea, rezonând cu febra progresistă a orașelor europene de sistematizare și de agrement – cu mult mai veche –, caută asiduu locuri de plimbare atât a protipendadei, cât și a „oroșanilor" de mijloc.

Dosarul începe cu intenția Anicăi Enghel, rectitora vechii biserici ”Sf. Vineri” (locul fostului altar este semnalizat astăzi în cadrul curții), de a dona municipalității un loc de recreere pentru piteșteni vizavi, în județul Mușcel, peste pod, pe malul stâng al Argeșului, în proximitatea actualului ștrand vechi[1]. De fapt, donatoarea dorește să ofere în plus câteva pogoane, deoarece ea dăduse cu câțiva ani înainte acel loc, curățit apoi de plutele care blocau vederea orașului dinspre Nord și Est. Avem aici, foarte probabil, o altă explicație a toponimiei orașului Pitești, un oraș pitit la propriu de vegetația de la confluența râului Doamnei (”Doamna”, într-o hartă interbelică) cu Argeșul, pe aici fiind cea mai populară intrare și poartă, cea dinspre capitalele Târgoviște și București (de aici și ”Calea București”). Alegerea acestui loc în afara orașului, mai greu accesibil, provizoratul pe care începe să și-l construiască în percepția publică (unii târgoveți doreau transformarea lui în „ceair pentru caii dorobanților", foarte probabil patrupedele, cu voia oștenilor, hrănindu-se dezorganizat, prin oraș, de pe ochiurile cu verdeață) și ultima inundație (care devastase practic tot arealul vizat[2]) concură la ideea găsirii unui alt loc de întâlnire a piteștenilor, idee împărtășită și de ministrul de Interne, Nicolae Golescu[3].

Așadar, consilierii împreună cu arhitectul orașului încep să caute un loc reprezentativ. Ideea de Grădină Publică – cu majuscule în sursă! – înfierbânta mințile cetățenilor, într-unul dintre proiecte avându-se în vedere și construirea unei peșteri din piatră de munte, exact ca în Grădina Trivale, foarte probabil o idee la modă atunci, de sorginte apuseană[4]. Locul se găsește imediat: este vorba de grădina schitului mitropolitan Buliga, degrevată de sarcini agricole, deoarece, potrivit sursei, pe terenul în cauză se află doar câtiva „ciolpani de pruni uscați", iar monahii nu cultivă nimic pe el. Dimpotrivă, starețul Ioachim Buligeanu îi scrie mitropolitului – aflat accidental în Pitești – că, din principiu, nu poate da grădina, că mai sunt locuri în oraș, la cărămidărie de exemplu, și că orășenii se plimbă pe un loc de lângă biserica Grecilor (cunoscută azi sub numele de „Sf. Mina")[5]. Era și de înțeles refuzul starețului. Într-un fel, medievalul schit, aflat ultracentral, incomoda într-un secol care se dorea și la Pitești modern. De aceea, de la un timp, era la propriu luat cu asalt. Aflăm că de șase ani la Buliga își avea sediul garnizoana dorobanților, comandantul stând confortabil în casa stăreției![6].

Lucrurile merg repede și înainte, ca în epoca modernă. În vara lui 1859 Municipalitatea (reprezentată de trei consilieri principali, primul, celebrul pașoptist piteștean N. Coculescu) ia hotărârea să vândă locul vechi, inundat și devastat,

Schitul Buliga

donat de Anica Enghel, banii urmând să fie vărsați în Casa Maghistratului[7]. Se propune un embatic mitropoliei[8]. Ministerul îi anunță însă că mitropolitul refuză[9]. Consilierii iau în calcul o dezinformare a stareţului, arătând prefectului de Argeș că schitul are o moșie cu venit, cea de la Flești (în actualul Bascov)[10]. Încercând mai multe argumente pentru a-și întări instrumentarul, consilierii adaugă un detaliu foarte important. Ei amintesc faptul că Martin Buliga nu o destinase ca schit, ci ca biserică de mir – o atitudine, se pare, mai veche a târgoveților, care nu se împăcaseră cu această destinație frauduloasă în viziunea lor[11].

În paralel, municipalitatea taie în primăvara lui 1860 plutele și sălciile de pe donația de dincolo de Argeș, declanșând un protest energic al donatoarei, aceasta reclamând până la Cuza, „prințul caimacam", gestul consilierilor[12]. Ministrul Cultelor îi scrie celui de Interne că nu a reușit să-l convingă pe mitropolit în chestiunea locului de la Buliga din Pitești. Un consilier municipal (semnat indescifrabil) notează cu această ocazie: „ Încă puțină răbdare până se va publica legiuirea pentru ecspropriere ș-atunci să va pune în deliberarea conplectului"[13]. În 1862 lucrurile stagnau încă. Primăria scrie ministrului să urgenteze vânzarea locului, deoarece acesta a devenit „izlaz al râmătorilor și vitelor mahalali"[14]. În 1863 Tribunalul Argeș dă voie orașului să vândă donația de peste râu. Aflăm că „dumbrava" este în dreptul vechiului pod de peste Argeș, impracticabil acum și desființat, acesta fiind în aval de cel nou. Mai aflăm că donația s-a făcut în 1853, oficializată de Tribunalul Mușcel, și că Anica Engel a făcut acest gest „ca să-și păstreze un nume memorabil ca Româncă și ca să facă o petrecere publică oroșanilor Piteșteni"[15].

Lucrurile se vor clarifica de abia în toamna lui 1864, când domnul Alexandru Ioan Cuza încuviințează cedarea grădinii Buliga către municipalitate[16]. Este o victorie mare a orașului, una de care ne bucurăm și astăzi, în fiecare zi. Totuși, din lipsă de fonduri, grădina, de acum a primăriei, nu este aranjată. În primăvara anului următor chinovnicul A. Sfințescu relatează despre starea jalnică atât a gardurilor, cât și a grădinii, deoarece „să preumblă printr-însa atâtă râmători poate și alte încornorate"[17]. Vestea înființării unui parc public animă cetățenii: deputatul Zisu Alexandru donează 3840 lei pentru „înființarea Grădinii Publice"[18]. Avantajul era că amenajarea era decuplată de vânzarea de către Primăriei a donației Anicăi Enghel, una foarte grea, deoarece nimeni nu cumpăra un teren inundabil.

Dosarul continuă cu istoria donației părăsite de municipalitate, în vecinătatea Piteștilor cu satul Ștefănești. Aflăm, după un furt de lemne, că fostul parc al Piteștilor din județul Muscel era vecin cu casele din Ștefănești, ceea ce ne atestă din nou, urmărind și hărțile vechi, că drumul spre București era populat cu case încă de la traversarea Argeșului. Donatoarea, „maioreasă", dă voie primăriei încă o dată să vândă donația, cu condiția ca viitoarea grădină publică să îi poarte numele[19]. În 1875, când va fi vândut cu mult sub prețul lui, în inventar erau 224 de plute și 25 de sălcii[20]. Prefectul de Argeș va anula licitația din cauza prețului mic cu care fusese vândut consilierului Ion Raicoviceanu, dar va reveni asupra deciziei[21].

Note:

[1]Serviciul Judetean Arges al Arhivelor Nationale, Fond Primăria Pitești, Dos 34/1858, f. 11.
[2]Ibidem, f. 39.
[3]Ibidem, f. 18.
[4]Ibidem, f. 20.
[5]Ibidem, f. 22.
[6]Ibidem, f. 31.
[7]Ibidem, f. 39.
[8]Ibidem, f. 42.
[9]Ibidem, f. 43.
[10]Ibidem, f. 44.
[11]Ibidem, f. 45.
[12]Ibidem, f. 50.
[13]Ibidem, f. 54.
[14]Ibidem, f. 78.
[15]Ibidem, f. 96
[16]Ibidem, f. 137.
[17]Ibidem, f. 134.
[18]Ibidem, f. 147.
[19]Ibidem, f. 166.
[20]Ibidem, f. 212
[21]Ibidem, f. 247.

Documente referitoare la situația edilitară și sanitară a orașului Pitești între 1920-1921

dr. Aurel RADU
inspector superior, Serviciul Județean Argeș al Arhivelor Naționale

În perioada ocupației germane, în zona de la Gara CFR Pitești (Țesătoria Română și Șantierul CFR) a funcționat o Fabrică de marmeladă care asigura aprovizionarea trupelor de ocupație. După război, în zonă a rămas o cantitate impresionantă de reziduuri (circa 150 vagoane de borhot), pe care municipalitatea trebuia să o neutralizeze. Dr. Statie Bekis, medicul șef al orașului a propus ca aceste reziduuri să fie deversate pe calea cea mai scurtă, adică direct în albia râului Argeș, fiind considerată „o măsură sanitară dictată de igienă și sănătatea publică". În zăvoaiele de pe malurile Argeșului erau depozitate alte grămezi de borhot care trebuia să fie împinse în albia râului pentru a fi purtate de curenți în aval, cât mai departe de oraș.

Autoritățile administrative și sanitare încă nu conștientizau că prin această metodă contribuiau la poluarea râului și la distrugerea faunei acvatice. Încă din trecutul urban, zona periferică reprezentată de malurile Argeșului a fost folosită pentru „amenajarea" gropii de gunoi a orașului, pentru cimitirul de animale, pentru târgul săptămânal, abatorul comunal sau pentru deversarea apelor din canalizările urbane, fără să existe însă o formă de epurare a apelor uzate. Din documentele prezentate (**1.1.-1.3.**), reiese că firma I. Zwiebel din București, care administra fosta fabrică de marmeladă de la Pitești era obligată de autorități să asigure transportul reziduurilor până în albia râului. Firma Zwiebel s-a lovit de refuzul comerciantul N. Pasculescu din Pitești, care nu accepta să asigure acces direct la râul Argeș, întrucât închiriase malurile râului de la Ministerul Lucrărilor Publice. Nu cunoaștem finalitatea acestei acțiuni, cel mai probabil a fost dusă la îndeplinire, însă relevantă rămâne „metoda" folosită de autorități pentru a se debarasa de deșeurile care periclitau sănătatea orășenilor. Dacă în trecut „metoda" folosită de autorități era perfect legală, în prezent ea este total ilegală, contravenind reglementărilor privind protecția mediului.

***

Prin Regulamentul comunal din 1908, municipalitatea a hotărât și a primit avizele necesare pentru exproprierea insulei de imobile existentă între străzile Șerban Vodă și Doamna Bălașa, începând de la Biserica Sf. Nicolae și până la piața centrală de la Biserica Sf. Gheorghe. Dorința municipalității era de a se înfrumuseța centrul orașului, prin lărgirea străzii centrale Șerban Vodă, astfel încât cele două biserici medievale de pe axul central urban să devină cap de perspectivă (**2.1.**).

Locuitorii din zona supusă exproprierii nu mai aveau voie să facă nicio reparație de orice natură, totală sau parțială acestor imobile. Municipalitatea a întocmit o listă-tabel (**2.2.**) a celor 50 de imobile supuse exproprierii, cele mai multe fiind clădiri de zid, cu un singur etaj, care la parter aveau diverse prăvălii, iar la etaj camere de locuit. Valoarea a acestor imobile în anul 1921 era estimată la suma totală de 11.657.000 lei.

Din cauza costurilor mari pentru expropriere, acest proiect de sistematizare urbană a fost abandonat de municipalitate în contextul imediat postbelic. I. Posescu, primarul orașului, susținea că principalele priorități ale municipalității erau repararea halei (Hala de carne) și a instalațiilor frigorifere din piața centrală, consolidarea rețelelor de iluminat electric, de alimentare cu apă și de canalizare, sistematizarea cursului râului Argeș în dreptul orașului, susținerea învățământului urban și a sănătății publice. Proiectele avangardiste ale primarului urmăreau transformarea orașului în stațiune balneoclimaterică prin înființarea unor „sanatorii de hidroterapie", după modelul celor din străinătate de la Grafenberg și Weisserkirsch, precum și introducerea tramvaiului electric pe rutele de la Gara CFR până în Piața centrală, Gropeni – Parcul Trivale, cu posibilitatea de prelungire și în împrejurimile pitorești de pe Valea Argeșului.

Rămâne relevantă aspirația municipalității către progres urban, chiar dacă posteritatea ne-a demonstrat contrariul: utopia proiectului de stațiune balneoclimaterică, eșecul introducerii tramvaiului electric și sistematizarea excesivă a centrului urban din perioada comunistă.

***

La final am prezentat, în integralitate, un document istoric important, care reflectă în mod

detaliat și echilibrat situația edilitară și sanitară a orașului Pitești din anul 1921 – *Raportul general asupra sănătății și mersului Serviciului sanitar al orașului Pitești*, întocmit de medicul șef dr. Sterie Bekis (**3.**).

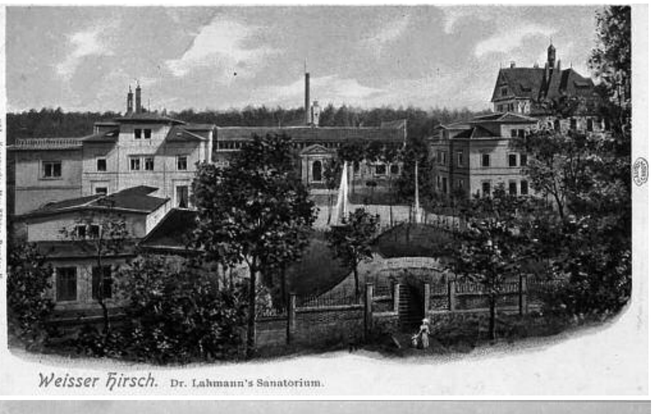
În 1921, orașul era traversat de trei pâraie, parțial canalizate subteran (Trivalea, Scorobaia și Mislea), avea 71 de străzi („o mică parte asfaltate, o mare parte pavate cu bolovani și altă mică parte șoseluite"), cu numeroase case igrasioase (umede) din cauza solului impermeabil pe care erau așezate. În zonele periferice, orașul mai păstra încă vechile mahalale: Cloșenești, Papucești și Turcești. Orășenii aveau acces majoritar la rețelele de apă potabilă (Uzina de apă de la Mărăcineni a luat foc în 1921), de canalizare și electricitate, care după război aveau încă nevoie de extindere și refacere.

Aprovizionarea orășenilor cu produse proaspete (carne, lapte, ouă, zarzavaturi, pâine etc.) se făcea în principal din piața centrală Sf. Gheorghe unde existau halele de carne și de pește, dar și din târgul săptămânal, în apropierea căruia exista un abator, o moară și o fabrică de pâine. Cele mai importante stabilimente industriale erau: Țesătoria Română de la Gara C.F.R., moara și fabrica de pâine din Târgu din Vale, fabrica de bere din strada Trivale și o fabrică de săpun.

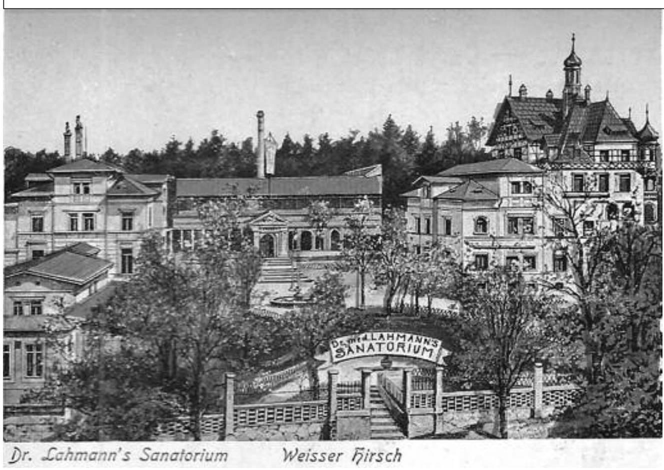
Medicul orașului prezintă și descrie numeroase aspecte sanitare: bolile contagioase, vaccinările, ajutorul medical gratuit, supravegherea prostituției, mișcarea populației, industriile insalubre, edificiile școlare etc. Serviciul sanitar al orașului îndeplinea sarcini importante pentru orășeni cu un personal medical foarte restrâns: un medic șef (dr. Bekis), un medic de circumscripție urbană, doi agenți sanitari și două moașe comunale.

Medicul șef al orașului constata că în rândul populației exista în continuare o teamă mare față de spital și actul medical, cauzele fiind „ignoranța populației, oroarea de spital, recalcitranța, lipsa de încredere și necunoașterea celor mai elementare noțiuni de transmisiune și de contagiozitate a bolilor infecțioase". Tot el ne informează că Dispensarul orașului a fost instalat, la finele anului 1921, într-o „casă bună" din strada Egalității.

Dr. Sterie Bekis (numele de familie scris și Bechis) a fost un mare meloman, alături de piteșteanul lutier Remus Macarie (profesor de muzică la Liceul I.C. Brătianu), prieteni apropiați ai cunoscutului violonist și compozitor George Enescu. Când sosea la Pitești, G. Enescu era găzduit adesea în casa medicului Bekis[1]. Medicul a fost decorat în anul 1913 cu medalia Bărbăție și Credință clasa a II-a[2]. Medicul șef al Serviciului sanitar orășenesc a murit la 2 septembrie 1925, în vârstă de 54 ani (n. 1871), fiind înmormântat în Cimitirul Sf. Gheorghe[3]. A fost căsătorit cu Smaranda Bekis, fostă directoare la Școala secundară de fete din Pitești. Doctorul Bekis a avut origini aromâne, la fel ca Alexandru Pișca, alt medic stabilit în oraș, medic șef dr. la Casa Asigurărilor Sociale din Pitești, care în perioada interbelică

Vederi ale sanatoriilor din Germania, de la Gräfenberg-Priessnitz și Weisser Hirsch (Dresda). I. Posescu, primarul orașului, a propus construirea unor sanatorii asemănătoare la Pitești, în 1921.

răspundea de județele Argeș, Muscel și Olt, pensionar din 1939[4].

***

1.1.

Serviciul sanitar al orașului Pitești
Nr. 329, Pitești, 11 octombrie 1920.

Domnule Președinte,

La adresa dvs. nr. 8.332 din 10 octombrie 1920 am onoare a vă comunica că suntem de părere nu numai să aprobați vărsarea borhotului depozitat în vase la Țesătoria Română și Șantierul CFR, proprietatea d-lui I. Zviebel, dar chiar să-l obligați să-l verse pe calea cea mai scurtă în Râul Argeș. Este o măsură sanitară dictată de igienă și sănătatea publică ca acest borhot să dispară cât mai curând. Noi de mult urmărim ridicarea acestui borhot, dar denaturarea nu se putea face fără hotărâre judecătorească, decât în cazul când proprietarul recunoaște că borhotul nu mai poate servi la nimic și este gata să-l arunce în Argeș, cum este cazul de față. Dacă dl. Pasculescu se opune la realizarea acestei măsuri cerute de noi, urmează să fie dat judecății conform art. 59 al. II al legii sanitare. Sunt de părere să se procedeze de urgență și cu toată energia reclamată de împrejurări. Se restituie și cerea Casei I. Zwiebel.

Medicul șef, dr. Bekis.
D-sale d-lui Președinte al Comisiei Interimare a orașului Pitești.

[Rezoluția primarului]: Se va invita dl. N. Pasculescu din Pitești, str. Dragoș Vodă nr. 10 ca să lase libera vărsare a borhotului în apa râului Argeș din dreptul Fabricii de marmeladă, în caz contrar va fi pasibil de penalitatea prevăzută de legea sanitară. Spiridon Emanuel.

1.2.

Pasculescu,
Agentură, comision, cereale,
Str. Dragoș Vodă, nr. 10
Pitești, 19 octombrie 1920.

Onor Primăria urbei Pitești,

La adresa onor Primăriei nr. 8.386 din 12.10.1920 am onoarea a răspunde următoarele. Nu am oprit și nu opresc pe nimeni a întrebuința apa și râul Argeș așa cum crede de cuviință. Nu am permis și nu permit a fi împiedicat a-mi întrebuința contractul ce-l am cu Ministerul Lucrărilor Publice pe distanța închiriată și care nu stingherește cu nimic nici onor Primăria, nici Serviciul sanitar. Onor Primăria își are rezervat dreptul a întrebuința malurile, conform adresei sale către Minister și stipulate în contractul meu. La distanța de 200 metri de locul unde Casa Zwiebel voiește să arunce borhot e limita contractului meu, lucru ce i-am notificat. Prin faptul că opresc să se arunce în acel loc fac și un serviciu comunei, căci se evită astuparea canalului de scurgere din oraș, cantitatea de borhot ce urmează să se arunce e de circa 100.000 decalitri (150 vagoane).

Primiți vă rog stima și considerația ce vă păstrez. Cu deosebită stimă, N. Pasculescu.

[Rezoluția primarului]: La acte.

1.3.

Serviciul sanitar al județului Argeș
Nr. 28, 1920 noiembrie 26.

Domnule Primar,

În ședința Consiliului de igienă al acestui județ ținută în ziua de 23 noiembrie 1920, luându-se în discuție expunerea d-lui dr. Bekis, medic șef al orașului Pitești, că între fabrica de țesătorie și șantierul CFR, fostă Fabrică de marmeladă în timpul ocupației germane, astăzi proprietatea firmei Zwiebel din București, pe care o reprezintă dl. Grossman, se găsesc mai multe zăcători cu borhot. Consiliul vă deleagă ca dv. să luați măsuri și să

puneți în vedere celor în drept, pentru ca acest borhot, atât de la sus numita fabrică, cât și cel care este aruncat în zăvoiul râului, să fie aruncat în apa râului Argeș, despre care veți referi Consiliului în ședința viitoare.

Vicepreședinte al Consiliului de igienă Argeș,
Medic primar, SS indescifrabil

Domnului Primar al comunei urbane Pitești.

[Rezoluția primarului]: 1. Se va invita Firma Zwiebel prin reprezentantul său să se conformeze.

2. Nr. 9.594, 1920 noiembrie 27. D-lui Zwiebel, Fabrica de marmeladă. În baza deciziei Consiliului de igienă al județului Argeș din ziua de 23 noiembrie 1920 vă invităm a lua măsuri ca borhotul ce rezultă de la fabrica de marmeladă, cum și cel care este aruncat în zăvoiul râului să se arunce în albia râului Argeș. În caz contrar, vom lua măsuri contra dv. dictate de lege. Spiridon Emanuel.

Arhivele Naționale – Serviciul jud. Argeș,
Primăria Pitești, dosar 7/1920-1921,
f. 152-153, 156, 174, 195.

2.1.

Domnilor membri ai Comisiei Interimare
a comunei Pitești,

Prin art. 78 al Regulamentului comunal de la 1908 s-a hotărât ca să nu se mai admită nicio reparație de orice natură, totală sau parțială, la rândul de case dintre străzile Șerban Vodă și Doamna Bălașa, de la Biserica Sf. Nicolae până la piață, fiind destinate a se desființa cu timpul, desigur, în vederea lărgirii străzii Șerban Vodă și a înfrumusețării centrului orașului.

În adevăr, scopul edilitar de la 1908 a fost foarte frumos, însă din cauză că nu s-au gândit și la crearea mijloacelor de a-l realiza, art. 78 al Regulamentului și astăzi, după 13 ani de aplicare, a rămas tot în starea de deziderat ca și la 1908. Cauza principală a acestei stări de lucruri a fost și este încă lipsa fondurilor foarte însemnate cerute pentru exproprierea acestui mare șir de clădiri. Și dacă, în timp de 13 ani nu s-a putut expropria decât două mici localuri cu neînsemnata sumă de 18.000 lei, apoi prezentul cu greutățile lui și viitorul cu nevoile uriașe ce au apărut deja, ne indică că exproprierea aceasta, care s-ar evalua la cifra de circa 7.000.000 lei poate fi considerată ca o dorință irealizabilă.

Din cauza schimbării radicale a condițiilor economice de la 1908, cum și a exigențelor edilitare și igienice de astăzi, nu ne mai putem gândi la aducerea la îndeplinire a art. 78 fără a opri în loc lucrările imperios cerute de nevoile vieții publice ale timpului de față. Iar pe de altă parte, nici amânarea punerii în practică a acestui articol nu se poate admite, fără a se cauza grave prejudicii proprietarilor clădirilor destinate a fi expropriate, ceea ce ar expune comuna la pagube însemnate. Căci din două una, ori comuna expropriază clădirile de la piață până la Sf. Nicolae și atunci proprietarii lor își construiesc altele noi, moderne, aiurea, lucru care dacă s-ar putea realiza ar da satisfacția așteptată de 13 ani unui însemnat număr de cetățeni, ori comuna nu mai poate realiza această expropriere și în acest caz art. 78 trebuie abrogat pentru a se lăsa libertatea acelor proprietari de a-și reconstrui clădirile după planurile și alinierea ce li se va indica pentru a corespunde nevoilor igienice și edilitare.

Comuna nu mai poate amâna exproprierea pentru că s-ar expune la procese, iar pe de altă parte n-o poate realiza pentru că alte multe și mari nevoi au apărut la ordinea zilei.

Iată acele nevoi.

1. Hala centrală construită la 1913 nu s-a putut termina pentru a fi dată exploatării din cauza războiului, iar acum este în ruină, pe când maghernițele de măcelărie înșirate în piață funcționează în cele mai detestabile condiții igienice. Un spectacol mai respingător nu se poate imagina. Pentru reparația halei și prevederea ei cu toate instalațiile frigorifere, de energie electrică etc. va trebui aproximativ însemnata cifră de 700.000 lei.

2. Iluminatul cu electricitate al orașului se face în condiții foarte rele, aceasta pe de o parte din cauza abuzului din timpul ocupației dușmane când s-a întrebuințat material impropriu pentru o rațională exploatare, iar pe de altă parte Societatea Anonimă de Electricitate, concesionară comunei, din cauza imposibilităților tehnice și financiare în care se află pentru a-și reface instalațiile nu ne poate promite un serviciu mai bun decât astăzi. De altminteri, Societatea recunoscând situația critică în care se află, a venit singură cu o propunerea de cointeresare, iar noi luând în examinare această propunere în ședința de la 28 iulie am admis în principiu, nu cointeresarea, ci răscumpărarea concesiunii iluminatului cu electricitate. Însă pentru această răscumpărare, cum și pentru refacerea instalațiilor, completarea rețelei, a caburilor și

aparatelor necesare pentru un serviciu în regulă, pe viitor se cere minimum suma de 4.000.000 lei.

3. Alimentarea cu apă a orașului merge foarte rău. Din cauza uzurii exagerate a motoarelor, pompelor etc. de la uzină, în timpul războiului, apa se distribuie cu intermitență și din moment în moment ne așteptăm la o altă întrerupere. Pentru reparațiile strict trebuincioase, un nou motor cu accesoriile de rezervă, construcția celui de-al doilea rezervor proiectat și a celei de-a doua conductă, ne trebuie aproape 2.000.000 lei.

4. Orașul este expus inundației și infecției din cauză că canalizarea a rămas necompletată. Or, această lucrare nu mai poate suferi amânare fără prejudicii pentru igiena publică. Pentru completarea canalizării orașului trebuie încă sumă de aproape 2.000.000 lei.

5. Regularea cursului Râului Argeș în partea de nord-est a orașului este iarăși o chestiune care nu poate fi multă vreme neglijată fără a expune comuna la mâncarea locului pe care funcționează târgul săptămânal cu oborul de vite și abatorul. Prin această lucrare s-ar asana tot terenul care astăzi este un focar de infecție, asigurându-se și comunei un venit din exploatarea zăvoaielor. Această lucrare va cere cel puțin 1.000.000 lei.

În fața acestor nevoi mari care nu pot suferi amânare, fără a se aduce mari perturbațiuni în viața de toate zilele, o prevăzătoare și bună administrație, nu se mai poate gândi la lărgirea străzii Șerban Vodă, pe când înfrumusețarea orașului se poate desăvârși și mai ieftin și cu mai mare succes în altă direcție.

În afară de nevoile mai sus descrise, orașul Pitești mai simte necesitate de localuri pentru școli (astăzi toate cele trei școli primare sunt înghesuite în același local din strada Brătianu unde cursurile se perindă în aceleași încăperi toată ziua, fără posibilitate de a fi bine aerisite și dezinfectate). Mai trebuie localuri pentru copiii găsiți, infirmi, alienați, o școală elementară pentru copii mici (kindergarten), o școală de meserii, un laborator de analize chimice și alimentare, prevăzut deja prin regulamentul Serviciului sanitar de la 1913, instituție absolut necesară în acest centru comercial, industrial și de viitor pentru dezvoltarea economiei naționale.

În altă ordine de idei, orașul Pitești mai are nevoie de un tramvai electric pentru înlesnirea circulației dintre gară – piață, Gropeni – Trivalea și chiar împrejurimi, iar romantica valea a Trivalei, cum și nu mai puțin pitoreasca parte din Valea Argeșului, ocupată de zăvoaiele comunei, ne indică că de mare utilitate ar fi construcțiunea unor sanatorii de hidroterapie după tipul celor de la Grafenberg (Silezia superioară, unde se aplică metoda lui Prissnitz), de la Weisserkirsch (lângă Dresda, metoda lui Lahmann), care sunt de cea mai mare utilitate la tratarea bolilor nervoase, la regenerarea organismului etc.

După cum se vede, din cele ce preced, nu se mai poate susține aplicarea art. 78 din Regulamentul de la 1908, fără a expune comuna la privațiuni insuportabile și chiar la procese care s-ar sfârși în dauna ei.

În consecință, am onoare a vă propune domnilor membri abrogarea art. 78 din Regulamentul nostru comunal de la 1908, lăsându-se libertate proprietarilor de a-și repara și reclădi proprietățile lor în conformitate cu cerințele tehnice, igienice și edilitare impuse de lege și regulamente.

Pitești, 10.08.1921

Președintele Comisiei Interimare Pitești,
I. Posescu.

SJAN Argeș, Primăria Pitești,
dosar 33/1920-1921, f. 7-10

2.2.
Tablou de proprietățile dintre străzile Șerban Vodă și Doamna Bălașa din orașul Pitești cu estimația valorii lor în timpul actual

Nr. cr.	Strada	Nr.	Numele proprietarului	Felul construcțiilor și dependințelor	Destinația	Estimația (lei)
1.	Doamna Bălașa și Piața	2	Moștenitorii I.N. Coculescu	Zid masiv, acoperiș cu tablă	Cafenea și magazie	1240000
2.	Doamna Bălașa și Piața	4	Idem		Bărbierie	
3.	Doamna Bălașa și Piața		Idem	Idem	Cizmărie	
4.	Piața Episcopiei	1-5	Idem	Idem	Manufactură	
5.	Alex. Lahovari	3	Idem	Idem	Manufactură	

6.	Alex. Lahovari	3	Idem	Idem	Tutungerie	
7.	Alex. Lahovari	7	Ștefan și Ilie Preda	Idem	Manufactură	150000
8.	Alex. Lahovari	9	Niță Dumitrescu	Zid masiv, acoperiș cu tablă, cu etaj	Manufactură	280000
9.	Șerban Vodă	1	Pandele Dumitrescu	Idem cu tablă	Manufactură	200000
10.	Șerban Vodă	3-5	I.Marinescu	Idem	Manufactură	250000
11.	Șerban Vodă	7	Biserica Sf. Gheorghe	Idem	Manufactură	150000
12.	Șerban Vodă	9	Idem	Idem	Cârnățăria Ștempel	180000
13.	Șerban Vodă	11	Maria Ioanid	Idem	Manufactură	120000
14.	Șerban Vodă	13-17	N. Popescu	Idem	Manufactură	560000
15.	Șerban Vodă	15	N. Popescu	Idem	Armurărie, atelier mecanic	
16.	Șerban Vodă	19	Biserica Sf. Gheorghe	Idem	Magazin încălțăminte	200000
17.	Șerban Vodă	21	Idem	Construcție de lemn	Atelier fotografic	12000
18.	Șerban Vodă	23	Teodora Stoenescu	Zid masiv, două etaje	Magazin pălării și locuință	250000
19.	Șerban Vodă	25	Idem	Idem, fără etaj	Magazin manufactură	180000
20.	Șerban Vodă	27	Biserica Sf. Gheorghe	Idem	Idem	280000
21.	Șerban Vodă	29	Rada Dobrian	Idem	Idem	220000
22.	Șerban Vodă	31	Maria Ioan	Idem	Drogherie	200000
23.	Șerban Vodă	33	M. Popescu	Idem	Magazin cu fierărie	220000
24.	Șerban Vodă	35	Filip Simovici	Idem	Magazin cu manufactură	200000
25.	Șerban Vodă	37	Jean Voicilă	Idem cu etaj	Idem și locuință	300000
26.	Șerban Vodă	39	Gh. Urianu	Idem fără etaj	Idem și locuință	140000
27.	Șerban Vodă	41	Stelian Dumitrescu	Idem	Idem	140000
28.	Șerban Vodă	43	Berman Simon	Idem	Idem	150000
29.	Șerban Vodă	45	Isdrael B. Simon	Idem	Idem	150000
30.	Șerban Vodă	47	Ioan Irimia Voicu	Zid masiv, acoperiș cu tablă, 2 etaje	Prăvălie și locuință	240000
31.	Șerban Vodă	49	Marin Oprea Ștefănescu	Idem	Idem	220000
32.	Șerban Vodă	51	Vasile Teodorescu	Idem	Idem	320000
33.	Șerban Vodă	53	Constantin Albu	Idem	Idem	240000
34.	Șerban Vodă	55	Iancu Zigler	Idem fără etaj	Idem	150000
35.	Șerban Vodă	57	Moștenitorii I. Rădulescu	Idem	Idem	140000
36.	Șerban Vodă	39, 61, 63	Iosefina Răducanu	Idem	3 prăvălii și locuință	500000
37.	Șerban Vodă	65-67	Ilie I. Iliescu	Idem	2 prăvălii și locuință	240000

38.	Șerban Vodă	69	C. Ghenea	Idem cu etaj	Prăvălie și locuință	170000
39.	Șerban Vodă	71	Rabin M. Lazar	Zid masiv, acoperiș cu tablă, cu etaj	Idem	300000
40.	Șerban Vodă	73	Anastase Grigoriu	Idem	Idem	140000
41.	Șerban Vodă	75-77	Dumitru Ioan	Idem, fără etaj	4 prăvălii, fără locuință	280000
42.	Șerban Vodă	81-83	Moștenitorii C.N. Ionescu	Idem, cu etaj	Prăvălie mare și locuință	560000
43.	Șerban Vodă	79	Gh. Lilia	Idem, fără etaj	2 prăvălii	160000
44.	Șerban Vodă	85	Alex. Steriade	Idem, cu etaj	Prăvălie mare și locuință	560000
45.	Șerban Vodă	87-89	I.Boerescu	Idem	3 prăvălii și locuință	400000
46.	Șerban Vodă	91	I.Schreier	Idem	Prăvălie și locuință	300000
47.	Șerban Vodă	93-95	W. Blucher	Idem	3 prăvălii și locuință	380000
48.	Șerban Vodă	97	Al. Aslan	Idem	Prăvălie și locuință	300000
49.	Șerban Vodă	99	Biserica Sf. Nicolae	Idem, fără etaj	Prăvălie mare, locuință și grădină de vară	165000
50.	Doamna Bălașa	12	Biserica Sf. Gheorghe	Idem, cu etaj	Prăvălie și locuință	120000

Întocmit de Serviciul edilității comunale, Șeful Serviciului, S. Arganini, 22.12.1921
Văzut de noi, Președinte, I. Posescu, 23.12.1921
Secretar, Gh. Georgescu

Arhivele Naționale – Serviciul jud. Argeș, Primăria Pitești, dosar 33/1920-1921, f. 14

3.

Serviciul Sanitar al orașului Pitești

Raport general asupra sănătății și mersului Serviciului sanitar al orașului Pitești pe anul 1921

Orașul Pitești, cu o populațiune de 19.617 [locuitori], afară de garnizoană, se află situat pe un platou de pe malul drept al Râului Argeș, pe un teren accidentat, așa că orașul se află situat în pantă formând trei diferite etaje, este înconjurat mai de toate părțile de dealuri și păduri și ferit de curenți și vânturi puternice. Râul Argeș formează bariera de est a orașului, iar pe malurile râului se află mai multe zăvoaie cu arbori. Din cauză că orașul vine situat în pantă, apele au o scurgere naturală către râu, ceea ce formează o canalizare naturală în timpul ploilor mari.

Deși situația orașului este foarte avantajoasă, are inconvenientul de a fi așezat pe un sol impermeabil ceea ce face ca în general toate casele să fie umede.

Populațiunea orașului se compune în cea mai mare parte din orășeni și o parte din sătenii care locuiesc mahalalele mărginașe ca: Cloșenești, Papucești și Turcești.

Străzile orașului în număr de 71 sunt o mică parte asfaltate, o mare parte pavate cu bolovani și altă mică parte șoseluite.

Salubritatea orașului care în timpuri normale se făcea în mod cu totul satisfăcător, astăzi întâmpină dificultăți mari din cauza stării anormale inerente războiului, așa că se face în mod insuficient, cu

toată bunăvoința administrației comunale. Orașul este în cea mai mare parte canalizat sistematic, cu scurgerea canalului în josul Râului Argeș urmând a se face un racord definitiv între oraș și râu, lucrare care este pe cale de a se efectua, așa că orașul în cea mai mare parte va fi canalizat în condiții bune.

Pâraie sunt trei:

1. Trivalea care pleacă din punctul numit Trivalea și intră în oraș în partea N-V în mare parte necanalizat, dar care nu are apă decât în timpul ploilor;

2. Scorobaea, pârâu mic și cu apă numai din ploi, cu pantă repede așa că întotdeauna este gol și uscat;

3. Mislea, traversând partea de jos a orașului, necanalizat, cu albie neregulată și apă puțină. Produce vara oarecare infecție.

Apa. Orașul are instalație de apă modernă și sistematică. Apa se captează prin puțuri sistematice de la distanță de patru kilometri de oraș, situate pe platoul de la nordul orașului între Râul Argeș și Râul Doamnei. Acolo se află o stațiune modernă de refulare, care cu toate că a ars în 1921 totuși a fost în cea mai mare parte refăcută, iar apa se pompează într-un rezervor sistematic, situat în partea cea mai înaltă a orașului, de unde se scurge cu presiune mare în tot orașul. Lipsa de contoare de apă face că populațiunea risipește, cu deosebire vara, în mod inconștient apa, știindu-se lipsită de control, așa că comuna se vede nevoită, la anumite ore din zi să închidă conductele, pompele nefiind suficiente, și să renunțe vara la stropitul străzilor, atât de necesar igienei orașului. Apa este de calitate foarte bună și toate analizele făcute în ultimii ani au dat rezultate satisfăcătoare. În centru, aproape toate casele au apă fiind în legătură cu conducta publică, iar la periferie sunt așezate fântâni sistematice la distanțe mici alimentate tot de la conducta publică.

Orașul are două băi, una comunală modernă cu instalație cu totul sistematică, posedând băi de aburi, dușuri și putină, și altă baie particulară cu o instalație mai primitivă dar totuși bună.

Deasupra Băilor comunale se află Teatrul comunal, o clădire modernă și instalație aproape luxoasă și spațioasă, așa că poate satisface toate nevoile artistice ale orașului.

Sistemul de iluminat al orașului este cel electric cu o centrală bine instalată care ar putea să satisfacă necesitățile întregului oraș. Totuși, ca toate instalațiile similare, centrala și rețeaua au suferit mari stricăciuni în timpul ocupației, așa că refacerea totală proiectată, întâmpină multe dificultăți.

Piețele. Orașul are două piețe, din care una în centrul orașului unde sunt îngrămădite măcelării, pescării (fără pește), gherete de pâine, zarzavat, fructe etc., și unde se află clădită o hală modernă, spațioasă și sistematică în stare de a satisface nevoile orașului, având în subsol frigorifere și fabrică de gheață artificială.

Această hală la începutul războiului urma să se termine cu instalația internă și mașinile, dar din cauza războiului a rămas neterminată, așa că se află închisă și terminarea ei preocupă mult administrația noastră comunală, așa că sunt speranțe ca lucrarea să fie terminată spre binele orașului. Atunci piața va lua un alt aspect, cu totul modern. Până atunci ne mărginim cu aspectul oriental de azi.

A doua piață este târgul săptămânal situat la marginea orașului spre abator, și mult frecventat în ziua de sâmbătă formând și un focar de infecție, dar aducând venituri enorme comunei. Ambele piețe sunt pavate cu bolovani. Întreținerea lor se face cu greutate în timpurile actuale.

Abatorul este situat în partea despre răsărit a orașului pe malul drept al unui braț din Râul Argeș, și funcționează în condiții bune.

Starea sanitară a orașului, având în vedere clima excelentă, temperatura medie plăcută și adăpostul natural în care se află orașul, înconjurat de dealuri păduroase, este satisfăcătoare și rar s-au văzut epidemii grave înainte de război. În timpul războiului apare pentru prima oară febra recurentă, tifosul exantematic și variola, care au contribuit ca populațiunea orașului să scadă. La acestea se mai adaugă și pierderile războiului, scăderea natalității, așa că într-un moment dat populațiunea orașului scade cu mult, iar în ultimii doi ani după război se reface, așa că astăzi este aproximativ acea din prima jumătate a anului 1916, în loc să fi crescut cu un procent cât de mic. În anul 1921 nu am avut epidemii pronunțate, afară de scarlatina care a bântuit cu oarecare furie în ultimele trei luni ale anului. Toate celelalte maladii contagioase au apărut în mod sporadic și cazuri izolate după cum se va vedea mai jos. În timpul verii a mai fost un început de enterită catarală, un fel de *Cholera nostras*, care a luat proporții destul de mari, fără a avea un caracter grav. S-a examinat apa, și de la câțiva bolnavi materiile fecale, fără să se poată constata ceva caracteristic. Probabil că fructele abundente în această regiune, cu o recoltă bogată anul acesta, au contribuit la epidemia de mai sus[5].

Industrii insalubre. În oraș există o fabrică de bere la marginea orașului spre Trivalea, care funcționează în mod satisfăcător, fabricând o bere

relativ bună. La altă margine se află o țesătorie sistematică mare care posedă peste 400 războaie și sute de lucrătoare, dar care în anul acesta a funcționat în mod foarte redus din cauza lipsei materiilor prime.

În partea de răsărit se află situată o moară bună, sistematică, mare, care satisface nevoile orașului și care funcționează în condiții foarte bune; lângă moară, o fabrică mare de pâine, care este instalată în condiții perfecte și satisface în mod îndestulător nevoile orașului. Restul industriilor insalubre constă în:

- trei fabrici de apă gazoasă care funcționează în mod satisfăcător, întrebuințând apa de la conductele publice și acid carbolic în tuburi comprimat;
- una fabrică de săpun;
- cinci tăbăcării, majoritatea situate chiar în oraș având autorizații vechi;
- cojocarii sunt în total nouă, funcționând în mod primitiv;
- brutării sunt în total 13;
- simigerii 8, care funcționează în mod satisfăcător, afară de aparatele de frământat, care au fost stricate în timpul ocupației inamice și încă nu s-au putut înlocui.

Măcelăriile sunt toate concentrate în piață, afară de două spre Bariera Găvanei și funcționează în gheretele Primăriei așteptând inaugurarea Halei centrale.

Pescăriile tot în piață, dar mai mult goale.

Din industriile insalubre de clasa I ca: restaurante, cârciumi, cafenele, berării, băcănii, hoteluri, sunt în oraș în număr destul de mare, în parte bune și luxoase și în parte mai simple și primitive, dar curate și care produc: bragă, halviță, limonadă, rahat și cofeturi cu calitate bună.

Spălătorii chimice sunt două.

Cinematografe două, care au fost închise când epidemia de scarlatină luase proporții mai serioase.

Edificiile școlare. În oraș se află un liceu cu clădire modernă spațioasă și igienică care funcționează în condiții cât se poate de bune, clădire anume construită.

Altă clădire spațioasă este clădirea fostului liceu, care era destinată pentru două școli primare, și care din ordinul Ministerului de Instrucțiune a fost cedată Școlii Normale de Fete. Acest lucru a cauzat inconvenientul că toate școlile primare de băieți în număr de trei, au fost concentrate într-o singură clădire bună dar insuficientă, în clădirea unde înainte funcționa o singură școală primară de băieți, iar astăzi funcționează trei școli, cu peste 1.000 de elevi. Toate protestările Primăriei au fost în zadar, Ministerul a dispus și așa a rămas până astăzi. Alte două clădiri din care una bună special construită, și alta mai primitivă, servesc celor trei școli primare de fete.

În anul acesta s-a înființat și o Școală secundară de fete, în clădire particulară, dar special amenajată.

Orașul are și o școală profesională în clădire proprie mare și în condiții foarte bune având și un mic internat; Școala de tricotaj, Școala de meserii și Școala comercială toate funcționând în condiții bune.

Două internate de fete cu eleve interne, semi-interne și externe, funcționează în condiții bunicele. Mai există și alte trei școli primare mixte: una catolică, una protestantă și una israelită, toate în bune condiții și cu localuri proprii. Școala normală de băieți este instalată în cazarma Regimentului 28 Infanterie și funcționează în condiții foarte bune. Mai există Grădina de copii în Școala Nicolopolu, o Școală de adulți funcționând seara în localul Școlii comerciale, și o Școală de ucenici tot seara după ora 6, la Școala primară de băieți. În anul acesta a luat ființă și un Orfelinat de fete al Societății IOV instalat într-un edificiu anume amenajat și în condiții bune. Orfanele urmează cursurile la școlile statului.

Copii găsiți. La finele anului 1921, Primăria are în creștere șase copii găsiți, din care două fete și patru băieți, care sunt văzuți din când în când de moașele comunale și de medicii comunali. Doicile nu se achită de primărie fără avizul medicului comunal, căruia doica va prezenta copilul la luarea lefii.

Mișcarea populațiunii. În cursul anului 1921 a fost următoarea: născuți 484, moți 334, căsătorii au fost în total 334. În numărul morților nu intră cei morți în spital veniți din altă parte, ci numai morții din oraș. Ca în toate părțile, mortalitatea cea mai mare au dat-o copiii de la 0-1 an, iar cauzele mortalității sugacilor sunt alimentația fie naturală, fie artificială nerațională și nepricepută și lipsa de îngrijire mai ales la populația de jos. Bolile care contribuie la această mortalitate sunt: debilitatea generală, gastroenterita și bronhopneumonia, consecutive unei îngrijiri proaste și unei alimentații vicioase. Filiala Societății Principele Mircea (*Goutte de lait*[6]), luând recent ființă și în orașul nostru, rămâne să vedem roadele ce va da și avem speranța, ca cel puțin în oraș, acest rău să diminueze dacă nu se va putea remedia cu totul.

Bolile contagioase care au bântuit în anul 1921 sunt următoarele:

1. Scarlatina: 123 cazuri, din care 14 morți.
2. Angina difterică: patru cazuri, din care un mort.
3. Febra tifoidă: șapte cazuri, din care trei morți.

4. Erizipel: patru cazuri, din care un mort.
5. Tuse convulsivă: patru cazuri.
6. Tetanos: un caz.

Tuberculoși au fost în total în cursul anului 33, din care 19 morți.

Sifilitici: aproximativ 122, zicem aproximativ, căci o statistică exactă considerăm că este lucru imposibil.

Bolile contagioase se aduc regulat la cunoștința Serviciului sanitar, și pe cât posibil se internează în spitalul local unde funcționează un serviciu de maladii contagioase în condiții perfecte. Transportul bolnavilor contagioși se face cu o cariolă specială de salvare și caii Primăriei, iar după ridicarea bolnavilor sau după vindecarea celor lăsați la domiciliu, se face dezinfectarea în cele mai multe cazuri cu formol și aparatul Eclair, din care posedăm două în stare bună sau cu acid carbolic cu aparatul pulverizator Paff. Unde nevoia o cere se face dezinfectarea cu etuva, care se transportă regulat cu boii primăriei. Antiseptice și dezinfectante se dau la săraci gratuit de Serviciul sanitar, iar cei cu dare de mână le procură din comerț.

Vaccinările se fac în mod regulat în cursul anului nașterii, cel mai târziu în cursul primului an, iar revaccinările se fac în școli. Numărul revaccinărilor a fost ceva mai redus, deoarece în cursul anului 1919 a fost revaccinată întreaga populațiune cu ocazia variolei care începuse să bântuie pe atunci. Supravegherea operațiunilor de vaccinare și revaccinare se face de ambii medici comunali.

Ajutorul medical gratuit se dă zilnic celor săraci la dispensarul comunei în fiecare zi de la orele 10-12 AM de ambii medici comunali; se fac mici intervenții chirurgicale: abcese, adenite, puncții abdominale, furuncule, extracții dentare, mastite, flegmoane[7], injecțiuni mercuriale și neosalvarsan, pansamente la răniri și accidente.

Se examinează elevii care au absentat mai mult timp de la școli conform art. 53 din Legea Sanitară și la nevoie se vizitează bolnavii săraci la domiciliu. În cursul anului s-au dat în total consultațiuni gratuite la dispensar și la domiciliu.

Se dă ajutorul medical sergenților de oraș, funcționarilor salubrității și se examinează oamenii pentru a putea fi primiți în corpul sergenților de oraș. În general, funcționarii inferiori de la orice instituție din oraș se bucură de ajutorul medical gratuit, dându-le pe cât posibil și medicamente în mod gratuit.

Acte medico-legale se eliberează în mod gratuit pentru bătăi, răniri și deflorări cerute de Parchet sau de particulari; în cursul anului s-au eliberat 126 asemenea acte.

Autopsii au fost în cursul anului – trei.

Supravegherea prostituției se face de ambii medici comunali în modul următor:

Lunea și joia se vizitează la dispensar prostituatele clandestine și femeile de la hoteluri. Asemenea și sâmbăta prostituatele de la bordeluri, iar vinerea artistele și cântărețele. Bolnavele de maladii venerice se trimit în cura spitalului. Bordeluri sunt în total cinci, care au autorizație în regulă dată de primărie cu avizul nostru. În cursul anului au fost în total 48 prostituate care au urmat vizita medicului. Supravegherea se face numai la dispensar.

Supravegherea sanitară a alimentelor și a băuturilor se face prin inspecția localurilor respective și a pieței luându-se la nevoie și probe care se trimit analizei Institutului de Chimie, iar contravenienții sunt dați judecății.

Procesele în cea mai mare parte nu le urmărim deoarece nu suntem citați decât atunci când justiția crede că trebuie să ne citeze ca informatori.

Carnea și laptele sunt controlate regulat de Serviciul veterinar al orașului, care are și supravegherea Abatorului.

Arestul preventiv este vizitat de domnul medic al Circumscripției II care dă ajutorul medical deținuților și supraveghează salubritatea localului.

Azilul de infirmi al comunei, instalat în clădire proprie este vizitat în mod regulat de domnul medic al Circumscripției II.

Orașul Pitești are în centru o grădină publică spațioasă și bogată în arbori și flori bine întreținută, iar la marginea nord-vestică a orașului se află Parcul Trivalea, tot ce poate fi mai prețios ca pitoresc și igienic, unde dealurile împodobite cu păduri frumoase și pepinieră de brazi, pavilioane și florării dau populației orașului un loc de recreație eminamente plăcut și igienic. Ambele aceste parcuri formează punctele cele mai interesante ale orașului dând posibilitatea de face o cură de aer în condiții eminente.

Cimitire orașul are patru, unul creștin pentru ortodocși și alte rituri creștine, unul militar mixt, făcut de armata de ocupație, altul armenesc și altul israelit situate în extremitățile orașului.

Serviciul sanitar al orașului este compus de: un medic șef de oraș, un medic de circumscripție urbană, doi agenți sanitari, din care unul îndeplinește și serviciul de secretar, două moașe împărțite la două circumscripții și un dezinfectator îndeplinind și atribuții de camerist.

Dispensarul orașului instalat abia în noiembrie 1921 în strada Egalității nr. 65, în casă bună, convenabilă și spațioasă, funcționează zilnic între orele 9:30 – 12 AM. Consultațiunile se dau de la

9:30 – 11 de domnul medic al Circumscripției II, iar de la 11-12 de medicul șef. Lucrările de cancelarie, corespondența, statistica, acte medico-legale se rezolvă în cancelaria dispensarului zilnic de medicul șef. Asemenea, prostituția se supraveghează alternativ de ambii medici conform unui plan expus mai sus. Una din moașe asistă alternativ la examinarea femeilor prostituate.

Orașul este împărțit în două circumscripții medicale, pentru supraveghere sanitară, fiecare medic având o circumscripție pentru inspecțiunile ce se fac în oraș cu ocazia supravegherii sanitare în localurile de debit, a restaurantelor, piețelor etc.

Asemenea, școlile se vizitează regulat, urmărindu-se copii absenți de mai multe zile. Directorii de școli au instrucțiuni să anunțe serviciul sanitar ori de câte ori lipsesc elevii de mai multe zile, pentru a-i putea urmări. Vaccinări și revaccinări se fac în mod regulat cu vaccin procurat de onor direcțiune, care este bun. S-au efectuat în anul 1921 în total 352 vaccinări și 304 revaccinări.

Agenții sanitari sunt dimineața în permanență la dispensar unde primesc ordine de ceea ce au de făcut fiecare în circumscripția lui, de dezinfectările care urmează să se facă și de ridicare de bolnavi, iar în timpul liber fac razii prin oraș pentru a descoperi cazuri de maladii contagioase.

Unul din doi agenți îndeplinește oficina de secretar al Serviciului sanitar, iar celălalt are controlul prostituatelor, sifiliticilor și distribuția medicamentelor. Moașele comunale au fiecare câte o circumscripție și dau ajutorul lor gratuit femeilor lehuze și lipsite de mijloace.

În cursul anului, moașa Circumscripției I a asistat la facere un număr de 283 femei, iar moașa Circumscripției II a asistat 139 femei. Cum este cu totul exclus ca moașele să trăiască numai din salariul lor, ele sunt libere să aibă și clientela particulară fiind bine văzute în oraș. Plângeri serioase nu avem în contra lor. Asemenea, agenții sanitari își fac datoria fiindu-ne un ajutor prețios în atribuțiile noastre.

Cu ocaziunea ultimei epidemii de scarlatină, care într-un moment dat amenința să ia proporții mari, am consacrat toată atenția în combaterea acestei epidemii și am putut să constat că dacă combaterea cazurilor sporadice nu prezintă dificultăți mari, combaterea unei adevărate epidemii întâmpină dificultăți mari. Cauza primordială este ignoranța populației, oroarea de spital, recalcitranța, lipsa de încredere și necunoașterea celor mai elementare noțiuni de transmisiune și de contagiozitate a bolilor infecțioase.

Am văzut părinți care au mers până acolo încât susțineau că împușcă copiii, se împușcă și ei, dar în spital nu îi trimit ca să moară acolo. Darea în judecată mi se pare ridicolă, căci cu plăcere plătesc cele câteva sute de lei amendă și nu trimit copiii la spital.

Forța nu am întrebuințat, în cele mai multe cazuri m-am servit de vorbe bune de comun acord cu dl. medic primar al spitalului de contagioși, care ne-a făcut toate concesiile posibile și toate înlesnirile ce se pot face în asemenea ocaziuni, contribuind mult în a combate ideea aceea preconcepută și nenorocită de oroare de spital.

Totuși din partea părinților am avut plângeri asupra combustibilului și asupra laptelui, și se putea vedea zilnic un pelerinaj al părinților cărând lapte și lemne la spital.

Cred că acest inconvenient ar fi bine să dispară, așa că reputația spitalului de contagioși să fie stabilită și să se bucure de încrederea completă a părinților.

Dacă măsuri nu se vor lua, încrederea în spital va scădea, cu toată încrederea care cu drept cuvânt au orășenii în șeful acestei secții de contagioși, încredere de altfel pe deplin justificată. Un Regulament nou în Legea Sanitară despre combaterea maladiilor contagioase este necesar.

Concursul administrației comunale și al poliției l-am avut în toate ocaziile de control și de poliție sanitară, în mod cu totul satisfăcător.

Medic șef, dr. Bekis
21.03.1922

Arhivele Naționale – Serviciul jud. Argeș, Primăria Pitești, dosar 20/1922, f. 72-76.

Note:

[1]Viorel Cosma, *George Enescu în memoria timpului: evocări, amintiri, însemnări memorialistice*, Editura Casa Radio, 2003, p. 423; Nicolae Bobancu, *L-am cunoscut pe Enescu*, în „Argeș”, nr. 2(125)/1981, p. 14.

[2] „Monitorul Oficial”, nr. 214 din 24.12.1913, p. 9765.

[3] „Universul”, nr. 204 din 05.09.1925, p. 5.

[4]Anastase N. Hâciu, *Aromânii. Comerț, industrie, arte, expansiune, civilizație*, Tipografia Cartea Putnei, Focșani, 1936, p. 610.

[5]Afirmaţie care în prezent nu mai poate avea niciun temei ştiinţific.

[6]Picătură de lapte (fr.)

[7]Flegnine, în original; Flegmon = Inflamație purulentă acută a țesutului conjunctiv subcutanat, cauzată de o infecție cu stafilococi sau cu streptococi.

Doamna Ecaterina Salvaresso, soţia lui Alexandru Mircea, domnul Ţării Româneşti (1568-1577)

Mihai-Cristian VLĂDESCU
(Universitatea din Piteşti, Facultatea de Teologie, Litere, Istorie şi Arte, Specializarea Istorie, an. II)

Ecaterina Salvaresso era dintr-o familie italiană grecizată, care locuia în mahalaua Pera din Constantinopol. În anul 1564, aceasta s-a căsătorit cu un pretendent domnesc aflat la Înalta Poartă, anume Alexandru Mircea (n. 1529 - m. 1577). Un an mai târziu, la 26 oct. 1565, avea să se nască fiul acestora, Mihnea (viitorul domn Mihnea al II-lea, zis mai apoi „Turcitul").

În 1568, odată cu urcarea pe tron a soţului ei, Ecaterina avea să devină doamna Ţării Româneşti. În timpul domniei lui Alexandru Mircea (1568-1577), doamna Ecaterina nu s-a amestecat în treburile politice ale soțului ei, creșterea copiilor fiind principala ei grijă. Moartea bruscă și neașteptată a lui Alexandru voievod, l-a adus pe nevârstnicul lui fiu, Mihnea (de 12 ani), în scaunul domnesc al țării. Astfel, mama acestuia a devenit „regentă" alături de marii boieri, care aveau să se ocupe cu treburile țării. Însă, doamna Ecaterina nu prea s-a împăcat cu acest statut: în mai toate scrisorile sale adresate surorii, Marioara Vallarga, stabilită la Veneţia, Ecaterina Salvaresso se plângea mai mereu de faptul că țara era săracă din cauza sălbăticiei boierilor și mai cu seamă a exploatării otomane. Nu de puţine ori, doamna a fost nevoită să fie prezentă la judecăţile făcute în Divanul boieresc. Potrivit lui Nicolae Iorga, Mihnea judeca la Târgoviște, în timp ce mama sa, Ecaterina, judeca diferite pricini la București.

După mazilirea fiului ei (15/25 iulie 1583), Doamna Ecaterina l-a urmat în exil în insula Rhodos (1583-1585). Ecaterina şi fiul ei, Mihnea al II-lea, au revenit în Ţara Românească la 20/30 mai 1585. De data aceasta, pentru a-şi putea achita datoriile la Poartă, tânărul domn a fost nevoit să înăsprească fiscalitatea, moşnenii şi curtenii (roşii) fiind cei mai afectaţi.

La 9/19 iulie 1589, vărul lui Mihnea al II-lea, Vlad, fiul lui Miloş, a primit steag de domnie, sprijinit de marele vizir Sinan Paşa şi de Petru Şchiopul, domnul Moldovei, unchiul acestora, prin intermediul trimisului la Poartă, Bartolomeu Brutti. Doamna Ecaterina, care tocmai sosise la Poartă cu haraciul şi peşcheşurile destinate sultanului şi marilor demnitari otomani, a fost arestată şi exilată la Tripoli (Liban). Aici avea să moară un an mai târziu, în 1590.

La 30 martie/9 aprilie 1591: Mihnea al II-lea se convertea la islam sub numele de Mehmet. Până la moartea sa (1601), el fost sangiacbei de Nicopole.

Referinţe bibliografice

IFTIMI, Sorin, *Doamnele și domnițele în istoria românilor. Curtea doamnei în Moldova și Tara Românească*, Editura Istros a Muzeului Brăilei "Carol I", Brăila, 2015.

IORGA, Nicolae, *Femeile din viaţa neamului nostru. Chipuri, datine, fapte, mărturii,* Vălenii de Munte, 1912.

NEAGOE, Claudiu, *"Uniuni dinastice" şi proiecte matrimoniale între Ţările Române în a doua jumătate a veacului al XVI-lea*, în „Argesis. Studii şi comunicări – seria istorie", tomul XI, Piteşti, 2002, pp. 195-202.

PLEŞIA, Dan, *Neamul doamnei Stanca a lui Mihai Viteazul*, în „Arhiva Genealogică", VI, Iaşi, 1994, nr. 1-2, pp. 7-13.

Despre jupâneasa Velica, fiica lui Ivan Norocea, mare logofăt, din Răzvad şi din Piteşti

Luigi Antonio LUCA
(Universitatea din Piteşti, Facultatea de Teologie, Litere, Istorie şi Arte, Specializarea Master Istoria românilor şi a României, an. I)

Velica a fost fiica lui Ivan Norocea din Răzvad şi a domniţei Stana, fiica lui Mircea Ciobanul şi a doamnei Chiajna. Ea a mai avut o sora pe nume Zamfira şi doi fraţi, Petru şi Adam. În februarie 1587 a avut loc la Constantinopol ceremonia schimbării inelelor, altfel spus logodna dintre Velica Norocea şi Vlad, fiul lui Miloş, fratele lui Alexandru Mircea şi al lui Petru Şchiopul, sub binecuvânatrea patriarhului.

Nunta celor doi a avut loc la Tecuci, în ziua de 20 iunie 1587, la acest eveniment fiind prezenţi, Mihnea al II-lea, domnul Ţării Româneşti şi unchiul acestuia, Petru Şchiopul, domnul Moldovei. Au mai luat parte la nuntă: trimişii principelui Sigismund Báthory, cancelarul Josika şi Gaşpar Korniş şi ceauşul Mustafa trimisul Înaltei Porţi.

Între 20 iulie – 6 august 1589, Vlad a fost domn al Ţării Româneşti. Din nefericire, Vlad fost otrăvit de boierii credincioşi lui Mihnea al II-lea, vărul său. Ulterior, Velica a păstrat tot timpul titlul de „doamnă" (*gospodja Velica*). Cei doi n-au avut copii. Refugiat în Transilvania, în august-septembrie 1589, logofătul Ivan Norocea şi-a măritat fetele: Zamfira cu Petru Racz de Gâlgău, iar mai apoi cu Ioan Balintit, iar Velica cu nobilul italian Fabio Genga, secretarul şi favoritul principelui Sigismund Báthory. Cu acesta, Velica a avut o fiică, pe nume Ecaterina.

După opinia unora, Mihai Viteazul ar fi remarcat-o pe doamna Velica Norocea cu ocazia unei vizite la Curtea lui Sigismund Bathory, în decembrie 1595. În perioada în care Mihai Viteazul a guvernat Transilvania, acesta s-a arătat în mai multe rânduri, în public, în compania Velicăi Norocea. Constantin Gane consideră că între Mihai Vodă şi Velica Norocea a existat o idilă amoroasă, acesta fiind chiar dispus să divorţeze de Doamna Stanca, pentru a rămâne cu Velica.

Ultima menţiune documentară despre Velica o avem din timpul domniei lui Simeon Movilă în Ţara Românească (1601-1602).

Referinţe bibliografice

GANE, Constantin, *Trecute vieţi de doamne şi domniţe. Cele mai frumoase istorii*, ediţie îngrijită, selecţie şi note de Cristian Cioabă, Editura Humanitas, Bucureşti, 2018.

IORGA, Nicolae, *Femeile în Viaţa Neamului Nostru. Chipuri, Datine, Fapte, Mărturii*, Tipografia ‹‹Neamul Românesc››, Vălenii de Munte, 1911.

MÂRZA, Radu, *Public şi privat la sfârşitul secolului al XVI-lea. Logofătul Ivan Norocea şi fiica sa Velica contemporani lui Mihai Viteazul*, în „Revista Bistriţei", nr. 14, 2000.

STOICESCU, Nicolae, *Dicţionar al marilor dregători din Ţara Românească şi Moldova, sec. XIV-XVII*, Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1971, pp. 208-209.

SOLCAN, Şarolta, *Spiritualitatea feminine în Ţările Române în secolele XVI-XVIII*, în volumul: *File de istorie românească pe înţelesul tuturor*, Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I", Brăila, 2019.

TOTOIU, Georgeta, *Rolul logofătului Ivan Norocea în viaţa politică a ţărilor române în a doua jumătate a sec. al XVI-lea*, în ,,Studii. Revistă de Istorie", tom. XVI, nr. 2, 1963.

Scurte precizări despre jupâneasa Marula, soţia lui Socol paharnicul din Cornăţeni şi din Răzvad

Tudor-Adrian DESROBITU
(Universitatea din Piteşti, Facultatea de Teologie, Litere, Istorie şi Arte, Specializarea Istorie, an. II)

Numele de botez a fost probabil Maria, dar mai apoi a fost alintată Marula. După cât se pare, acest nume este foarte rar în onomastica românească. Marula a fost fiica naturală a lui Mihai Viteazul, domnul Ţării Româneşti, rezultată dintr-o legătură nelegitimă cu Tudora, fiica negustorului grec Mihai din Târgşor, proprietar de moşii, părţi de sate, vii şi mori la Târgşor, Negoeşti şi Popeşti, în jud. Prahova.

Dintr-o legendă prahoveană aflăm că Mihai vodă obişnuia, adeseori, să facă un popas de câteva zile la casele domneşti de la Târgşor, atunci când mergea la vânătoare. Aici, domnul s-ar fi îndrăgostit de Tudoriţa (cel mai probabil în 1597), iar la scurtă vreme aceasta „a rămas grea", dând apoi naştere unei fetiţe, botezată Maria sau Marula (aprilie-mai 1598). Un frate al Tudorei din Târgşor, Antonie din Popeşti, avea să devină, la bătrâneţe, domn al Ţării Româneşti (1669-1672).

În jurul anului 1615, Tudora şi-a măritat fata cu Socol din Cornăţeni şi din Răzvad, menţionat ca paharnic între 23 dec. 1616 şi 11 febr. 1631. ulterior, acesta a devenit mare dregător al Ţării Româneşti, sub domnia lui Matei Basarab: *mare stolnic* (1639-1641), *mare clucer* (1641-1644) şi *mare sluger* (1653).

Un document din 23 decembrie 1616 dovedeşte legătura de sânge dintre Marula şi Mihai Viteazul. La această dată, Alexandru Iliaș Voievod, dădea câştig de cauză Floricăi (fiica legitimă a lui Mihai vodă), într-o judecată cu Marula, pentru stăpânirea satelor Studina din Mijloc, Studina de Jos și Crușovul. După cât se pare, Marula s-a stins din viaţă la data de 17 decembrie 1647.

Referinţe bibliografice

ANDREESCU, Ştefan, *Familia lui Mihai Viteazul*, în vol. *Mihai Viteazul. Culegere de studii*, redactori coord. Paul Cernovodeanu şi Constantin Rezachevici, Bucureşti, 1975, pp. 225-241,

CONSTANTINESCU, N. A., *Dicționar onomastic românesc,* Ed. Academiei, 1963.

GANE, Constantin, *Trecute vieţi de doamne şi domniţe. Cele mai frumoase istorii*, ediţie îngrijită, selecţie şi note de Cristian Cioabă, Editura Humanitas, Bucureşti, 2018.

IORGA, Nicolae, *Femeile în viaţa neamului nostru. Chipuri, Datine, Fapte, Mărturii*, Tipografia ‹‹Neamul Românesc››, Vălenii de Munte, 1911.

STOICESCU, Nicolae, *Dicţionar al marilor dregători din Ţara Românească şi Moldova, sec. XIV-XVII*, Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1971, pp. 208-209.

Domnița Stanca Brâncoveanu (1676-1714), soția lui Radu Iliaş beizadea

Larisa-Florina STÎNGĂ
(Universitatea din Piteşti, Facultatea de Teologie, Litere, Istorie şi Arte, Specializarea Istorie, an. II)

Stanca a fost primul copil al lui Constantin Voievod (1688-1714) și al Maricăi Brâncoveanu şi s-a născut în anul 1676, primind la botez numele bunicii ei paterne, Stanca (Cantacuzino). La doar 16 ani, ea a fost căsătorită de tatăl ei cu Radu Iliaş, beizadeaua lui Iliaş Alexandru voievod. Nunta a avut loc pe 1 noiembrie 1692, ea fiind oficiată de patriarhul Ierusalimului, Dosoftei: „Când au fost la septembrie, rădicatu-s-au domnul și învârtindu-se pre la Potlogi, au venit iarăşi la scaun în București și s-au gătit de nunta fiicei mării sale, doamnei Stancăi, care o au dat după coconul lui Iliiaș vodă, Radul beizadea, a cărora nuntă s-au făcut la luna noemvrie, însă veselie domnească mare și înfrumusiță, care în zilele noastre asemene aciia n-am mai pomenit" (Radu Greceanu logofătul). Rolul de „socru din partea ginerelui" a fost jucat de marele dragoman al Porţii, Alexandru Mavrocordat Exaporitul, a cărui soţie, Sultana, era verişoară primară cu ginerele.

Căsătoria domniței Stanca avea menirea să sporească prestigiul lui vodă Brâncoveanu, atât la Istanbul, cât şi în ţară. Zestrea Stancăi a fost una consistentă: satul Cinianii cu rumâni şi cu vii; satul Tiha; satul Scărişoara cu rumâni şi vii, precum şi moşia Tunari (toate în jud. Ilfov). S-au adăugat viile de la Piteşti şi casele cu grădină din Bucureşti, apoi 18 cai-telegari, 40 de boi, 400 de oi cu miei, 30 de vaci cu viţei, 20 de iepe ci mânji şi un armăsar, 150 de stupi. Radu Iliaş beizadea a murit subit (din cauza consumului excesiv de alcool) la 29 martie 1705, iar Stanca avea să moară la 15 martie 1714, probabil din cauza unei răceli şi a unei febre puternice.

Referinţe bibliografice

Constantin Brâncoveanu, volum întocmit de Paul Cernovodeanu, Florin Constantiniu (coordonatori), București, Editura Academiei, 1989.

GANE, Constantin, *Trecute vieti de doamne si domnite*, Vol. II, Constantin Gane, Editura Humanitas. 2014.

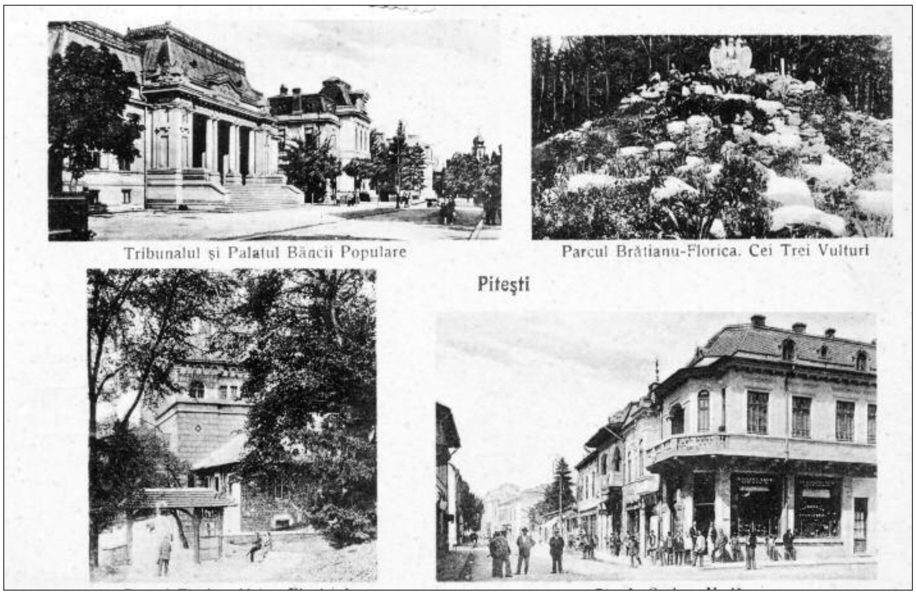
Genealogia Cantacuzinilor, publicată și adnotată de Nicolae Iorga, București, Institutul de Arte Grafice și Editura „Minerva", 1902.

GRECEANU, Radu logofătul, *Istoria domniei lui Constantin Basarab Brâncoveanu Voievod (1688-1714)*, ediţie de Aurora Ilieş, Bucureşti, Editura Academiei, 1970.

MARCU, George (coord.), *Dicţionarul personalităţilor feminine din România*, Editura Meronia, Bucureşti, 2009.

NEAGOE, Claudiu, *Despre ginerii lui Constantin Brâncoveanu*, în volumul: *Brâncoveanu 300: Epoca brâncovenească la orizontul modernității românești*, București, Editura Universității din București, 2016, pp. 43-67.

STOICESCU, Nicolae, *Dicţionar al marilor dregători din Ţara Românească şi Moldova, sec. XIV-XVII*, Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1971, pp. 208-209.

Succinte precizări despre doamna Maria Brâncoveanu (c. 1660-1729)

Dumitru Cristian-PÎRVU
(Universitatea din Piteşti, Facultatea de Teologie, Litere, Istorie şi Arte, Specializarea Istorie, an. II)

Maria sau Marica a fost fiica lui Neagu postelnic şi nepoata lui Antonie Vodă din Popeşti (1669-1672). În 1674, Maria s-a căsătorit cu Constantin Brâncoveanu vtori postelnic și împreună au avut 11 copii: 4 băieţi (Constantin, Ştefan, Radu şi Matei) şi 7 fete (Stanca, Maria, Ilinca, Safta, Ancuţa, Bălaşa şi Smaranda). Marica Brâncoveanu s-a dovedit a fi un bun administrator al averilor neamului Brâncovenilor, ea coordonând întreaga activitate de pe numeroasele moşii şi controlând, totodată, sume importante de bani depuse în băncile din Viena, Veneţia sau Amsterdam.

A sprijinit toate demersurile culturale iniţiate de către soţul ei, tipărirea de cărţi în limbile română, greacă, slavonă şi chiar arabă, turcă sau georgiană; şi-a adus contribuţia la crearea unui stil arhitectural caracteristic epocii (*stilul brâncovenesc*), şi nu în ultimul rând la dezvoltarea artelor decorative. În domeniul învăţământului, sunt remarcabile eforturile lor de a sprijini Academia Domnească de la Mănăstirea Sfântul Sava din Bucureşti, precum şi activitatea şcolilor din mănăstirile Sfântul Gheorghe Vechi şi Colţea din Bucureşti şi celelalte oraşe importante ale ţării.

Marica şi Constantin Brâncoveanu au refăcut şi susţinut material vechi şi importante biserici şi mănăstiri (Cozia, Arnota, Bistriţa, Strehaia, Sadova, Gura Motrului, Dintr-un Lemn, Curtea de Argeş, Câmpulung, Dealu, Snagov) şi au ctitorit altele noi mult mai frumoase (Hurezi, Mogoşoaia, Potlogi, Govora, Mamul, Filipeştii de Pădure, Măgureni).

În ziua de Sfântă Mărie Mare, respectiv 15 august 1714, când Marica Brâncoveanu ar fi trebuit să-şi sărbătorească onomastica, iar domnescul ei soţ împlinea vârsta de 60 de ani, a avut loc execuţia lui Brâncoveanu vodă şi a celor patru băieţi ai săi. De la Anton Maria del Chiaro aflăm că trupurile Brâncovenilor au fost târâte prin oraş şi apoi aruncate în apele Bosforului, de unde au fost pescuite, mai apoi, de nişte pescari şi înmormântate într-o mănăstire ortodoxă de pe insula Halke. Capetele lor au fost înfipte în nişte prăjini, care au fost fixate în faţa primei porţi a seraiului sultanului.

Doamna Marica şi ceilalţi membri ai familiei care scăpaseră de mânia sultanului au fost închişi la *bostangi-başa*, unde au stat timp de şapte luni. Apoi, au reuşit să scape de aici, ei răscumpărându-se, cu sprijinul dragomanului Ioan Mavrocordat, cu suma de 100 de pungi de galbeni. Totuşi, ei au fost trimişi în surghiun în Caucaz, dar au fost eliberaţi în octombrie 1716. Abia în 1720, cu sprijinul lui Ioan Mavrocordat, osemintele Brâncovenilor au fost aduse de doamna Marica şi îngropate în biserica Sf. Gheorghe Nou, ctitorită de martirul domn în 1707.

Referinţe bibliografice

Constantin Brâncoveanu, volum întocmit de Paul Cernovodeanu, Florin Constantiniu (coordonatori), București, Editura Academiei, 1989.

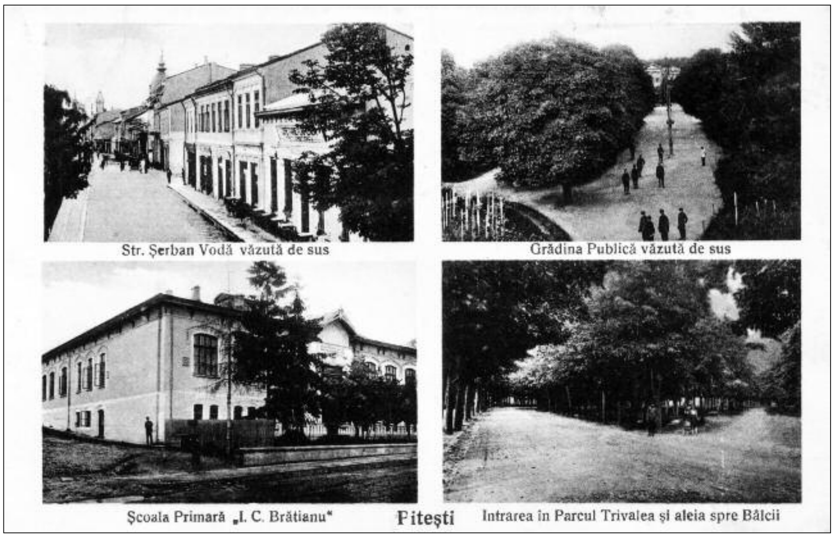
GANE, Constantin, *Trecute vieti de doamne si domnite*, Vol. II, Constantin Gane, Editura Humanitas. 2014.

Genealogia Cantacuzinilor, publicată și adnotată de Nicolae Iorga, București, Institutul de Arte Grafice și Editura „Minerva", 1902.

GRECEANU, Radu logofătul, *Istoria domniei lui Constantin Basarab Brâncoveanu Voievod (1688-1714)*, ediţie de Aurora Ilieş, Bucureşti, Editura Academiei, 1970.

MARCU, George (coord.), *Dicţionarul personalităţilor feminine din România*, Editura Meronia, Bucureşti, 2009.

STOICESCU Nicolae, *Dicţionar al marilor dregători din Ţara Românească şi Moldova, sec. XIV-XVII*, Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1971, pp. 208-209.

Registrele civile ale bisericii "Sf. Nicolae"

dr. Octavian DĂRMĂNESCU

(urmare din numărul trecut)

11 octombrie	Ioan Chirițescu ginerile dumnealui hagi Ioan simigiu, moșier ot Călinești, sud Mușcel	preotu Teodor duhovnic
26 octombrie	Filip Ilihin, Tapolca hopihot nohot polca, soldat rusescu	preot David
26 octombrie	Iclin Ebiohulța păhot polca vothar bulca, soldat rusescu	preotu Teodor
7 noiembrie	marele clucer și cavaler Nicolae Socolescu	preotu David
8 noiembrie	Stanca Stanca prioteasa sin preotu Gheorghe Hoțoiu	preotu Teodor
23 decembrie	Iane sin Vasile bucătaru bucureștean	preotu David
30 decembrie	Maria prunca fiica dumnealui Polihronie cârciumaru	preotu Teodor

Dos 21/ 1854
Botezați, 1854

Dată	Nume	Mamă	Tată	Naș	Preot
21 ianuarie	Macsimia	Maria sin Petcu boiangiu ((mahalaua Tabacilor))	David sin popa Ioan (,) boiangiu	preotu David dipotatul	preotu Teodor
3 martie	Nicolaie	Ecatrina sin dumnealui Eftimie Nicolau	Nicolaie Antonescu	Eftimie Nicolau	preotu David
18 aprilie	Alecsandru	Atina sin dumnealui Enaiche Mahortasizi	dumnealui Ioan Ciorănescu	Arhile sin Enaiche Mahortasizi	preotu Teodor
23 aprilie	Gheorghie	Floarea sin Rizea	Răducanu sin Nicolae cârciumaru	Anghilina fiica dumnealui hagi Ioan Dimitriu turtaru	preotu David
2 mai	Elena	Maria sin protopop Costandin Brădeanu	Dimitrie Simionescu băcanu	Atanasie sin Ioan moșieru	preotu Teodor
3 iunie	Ștefan	Teodora sin Ioan Firică cizmaru	Ioan sin Vasile bucătaru	Ștefan sin pop(a) Radu cizmaru	preotu David
5 iunie	Anastasia	Rada sin Ilinca	Stan sin Iene Oprean	Anastasie Gheorghiu rușanu cârciumaru	preotu Teodor
6 iunie	Alecsandru	Maria sin Din	Nicolae sin Radu tămplaru	hagi Ioan Dimitriu turtaru	preotu David
12 iunie	Ecaterina	Profira	dumnealui pitar Pavlache Rătescu	dumneaei cocana Catinca Vicșoreanca soția dumnealui pitar Nicolae ?	preotu Teodor
5 iulie	Elena	Maria Opreasca	dumnealui sărdaru Toma Furduescu, sameș	dumneaei sărdăreasa Elenca Opreasca din capitala București	preotu Teodor

				București	
25 iulie	Toma, mahalaua Târgul din Vale	Anastasia sin postelnicu Ioniță comisaru	Alecsandru sin Panait Balută scriitoru	dumnealui serdaru Toma Furduescu sameșu	preot David
31 iulie	Anghilina	Costandina sin Tudor, slujnică, din păcate	Ioan vizitiu	Anghilina fiica dumnealui hagi Ioan Dimitriu turtaru	preotu Teodor
3 august	Marcu, satu Zmeura, plasa Pitești	Ștefana sin Florea	Ioan sin Stan Busioc, plugari	Marcu Marinescu	preot David
22 august	Eftimie	Ecaterina sin Sima	Dimitru sin Hristea Covaci cofecciu	Eftimie Matei căldăraru	preotu Teodor
7 septembrie	Ioan	Maria sin Nicolaie	Stan sin Ilie cojocaru	Ioan popa Cioromoz	preot David
14 noiembrie	Maria	Anastasia sin Niță Bălan	Radu sin Niță ?	Haritia fiica dumnealui Nicolae Coculescu	preotu Teodor
2 decembrie	Elena	Anghilina sin Stan	Ștefan Avram argintaru	dumneaei Maria soția dumnealui Dimitrie Simionescu	preot David

Cununați, 1854

Dată	Mire	Mireasă	Nași	Preot
16 februarie	Petre sin Stan Indiu țigan cârciumaru	Gherghina sin Șărban țiganu de la dumnealui Taiche Antonescu	Ioan Gheorghescu, Haritia Coculeasca	preotu Teodor
18 februarie	Radu aprodu sin Nițu Cona	Anastasia sin Nițu Coman	dumnealui Taiche Antonescu cu soția dumisale Eftimia Coculeasca	preotu David
28 iulie	Petraiche Simionescu sin orașu Rușii de Vede	Efrusina sin dumnealui Simon Dimitru băcanu	dumnealui Taiche sin protopop Costandin Brădeanu cu soția dumisale Elenca i cu Petcu tabacu	preotu Teodor

Morți, 1854

Dată	Nume	Preot
9 ianuarie	Maria prunca fiica lui Enaiche vizitiu	preotu Teodor
2 februarie	Costandin Simovici căpraru chesaro-crăiescu	preotu David
21 martie	Anica prunca fiica lui Ioniță tulumbagiu	preotu Teodor
25 martie	Iacov pruncu sin Zanfiru Anton armeanu bogasieru	preotu David
13 aprilie	Paraschiva slujnica de la Ioan Beldie	preotu Teodor
16 aprilie	Fanița soția dumnealui Anton povarnagiu din Uda	preotu David
18 aprilie	Domniva prunca fiica dumnealui Gheorghie Papadopol	preotu Teodor
17 iunie	Anastasie pruncu sin Stan Enaiche din Caracăl	preotu David
23 iunie	dumneaei Maria soția dumnealui Eftimie Nicolop	preotu Teodor

Dos. 22/ 1855
Botezați, 1855

Dată	Nume	Mamă	Tată	Naș	Preot
3 martie	Ioan	Maria sin postelnicul Zanfir	Dimitrie sin Moise Pătrașcu	Irina fiica dumnealui Gheorghie Ștefanopol cafegiul	preotu Teodor
10 martie	Nicolae, satu Zmeura	Ioana sin Ștefan Popescu	Din simigiu olteanu	Mariia soția dumnealui Ștefan Popescu cizmaru	preotu Teodor
7 aprilie	Maria, găsită la biserica „Sf. Nicolae"	-	-	dumnealui conțopist Dimitrie Poienaru, epistat de mahala	preotu Teodor
24 aprilie	Elisaveta	Maria sin postelnicu Andrei	Costandin sin Ștefan Lințoi	Elisaveta fiica răposatului diaconu Ghiță	preotu David
21 mai	Elena, găsită la biserică, născută din păcate	-	-	Teodora, soția dascălului Marcu Marinescu	preotu David
19 iunie	Radu	Eftihia sin dumnealui Nicolae Coculescu	Dimmitriie Antonescu	Dimitrie, fiul dumnealui Dimitrie Nicolau	preotu Teodor
29 iunie	Mariia	Ana sin Gheorghe, robi clucerului Nicolae Socolescu	Dimitrie sin Nicolae	Preda, fiul Chiții Bratului din satu Bradului	preotu Teodor
17iulie	Mariia, satu Vieroș ot sud Mușcel	Mira sin Dimitru țiganu mănăstiri Vieroș	Din sin Stoica	preot Teodor castrisie	preotu Teodor
28 iulie	Nicolaie	Costandina sin Spirea Gheorghiu	Gheorghie Nicolau	dumnealui Ioan sin preot Radu Meculescu, profesoru	preotu David
4 septembrie	Petru	Ana	Petru sin Ivan	Gheorghie fiul dumnealui sărdaru	
4 septembrie	Costandin	Dina sin Ioana țigana cocoani Casandra Cornățeanca	Spirea sin Dimitru	DE FOTOGRAFIAT DIN NOU!!!!!!!!!!	
8 septembrie	Maria	cocoana Profira	serdaru Pavlică Rătescu, supt-cârmuitoru		
14 noiembrie	Filip	Ana sin Eftimie, roaba părintelui protopop Ghiță iconomu	din păcate		
14 noiembrie	Teodor	Stanca sin moș Tincă, țigani ai sfintei mănăstiri Vieroș	Stan sin Tică		
15 noiembrie	Ioan	Iulia sin Iosif Sinfelt, supusă	din păcate		

25 decembrie	Ecaterina	Casandra sin Anton povarnagiu	Ioan Rădulescu		
26 decembrie	Eftimie	Ecaterina sin dumnealui Eftimie Nicolau	dumnealui Nicolaie Antonescu		
27 decembrie	Ioan	Stanca sin Ioan Șovicu	din păcate		

Cununați, 1855

Data	Mire	Mireasă	Nași	Preot
9 ianuarie	dumnealui Ioan sin preot Radu Meculescu, profesor privat	Casandra sin postelnicu Anton povarnagiu	dumnealui Nicolaie Antonescu cu soția dumnealui Ecaterina	preot David
23 ianuarie	dumnealui Ilie Nicolau moșieru, din orașu Turnu	Fotiniiea, fiica dumnealui Nicolaie Chirculescu, îngrijitoru temniței	dumnealui sărdaru Toma Furduescu sameș cu soția dumnealui Maria Oreasca	preotu Teodor
16 octombrie	Ioan sin Nicolaie cizmaru ?	Maria sin Răducanu Rizea cârciumaru	Eftimie Zisu Teodoru cu sora dumnealui Maria	preot David

Morți, 1855

Dată	Nume	Preot
1 februarie	Ioan sin Teodor Grigoriu moșieru	preot David
16 februarie	Dimitrie pruncul fiul lui Niță Dimitriu măcelaru	preot David
3 martie	Nicolaie pruncu fiul dumnealui Ștefan sin popa Radu	preot David
5 martie	Gheorghie pruncu sin Dimitru Moise ardeleanu	preot David
19 mai	Ilinca so(a)cra lui hagi Ioan Dimitriu turtaru	preot David
12 iunie	Paraschiv pruncu fiul lui Mincu Stoian cizmaru	preot David
14 iunie	Elisaveta fiica dumnealui pitar Panaiot hagiulea, moșieri	preot David
14 iulie	Elena prunca fiica dumnealui Dimitrie Simionescu băcanu	preot David
17 august	Ioan Botezatu ceasornicaru	preot David
15 noiembrie	Gheorghie pruncu fiul răposatului Ioan Chirițescu	preot David

Dos 23/ 1856

Botezați, 1856

Dată	Nume	Mamă	Tată	Naș	Preot
12 februarie	Ioan	din păcate, Rada sin Ioan Trifinu	-	Ioan Fiidul Ivanovici	-
19 februarie	Ilie, satu Bascovu	Maria sin Gheorghie surugiu	Ioan sin Cărstea Dolan, plugar	Ioan fiiul dumnealui Ilie Trifonescu	preotu Teodor
8 aprilie	Toma	Smăranda sin Costandin Fusu	Iane Trifonescu, pomojnic	dumnealui sărdar Toma Trifonescu, scriitoru Admiinistrații	preotu David
13 aprilie	Maria	Maria slujnica	Pătru dogaru	dumneaei Maria Dobreasca cumnata dumnealui Tudor Grigoriu	preotu Teodor
29 aprilie	Nicolaie	Ana sin Grigorie Mănulescu	Gheorghie sin Costandin Mălurescu, lițcan	dumnealui Fidul Ivanovici marghidanul	preotu David
24 mai	Apostol	Maria sin Tudor roșu	Marin sin Nicolaie Schiopu	cocoana Marica Pănciuleasa	preotu Teodor

12 august	Teodor, satu Zmeura	Neacșa sin Grigorie	Neacșu sin Nicolaie, actor	Maria soția lui Ștefan Popescu cavafu	preotu David
26 august	Alecsandru	Maria Oreasca	sărdaru Toma Furduescu sicritaru	dumneaei demoazela Elenca soția dumnealui căpitan Scarlat Filipescu din Golești	preotu Teodor
30 septembrie	Dimitru	nu ie	nu ie, găsit la biserică	Dimitra sin Ghețu calpacciu	preotu David
18 noiembrie	Alecsandra	Elenca sin polcovnicu Hristea	Mihai sin Costandin Albu actoru	dumneaei Maria Oreasca soția dumnealui sărdar Toma Furduescu	preotu Teodor
12 decembrie	Ecaterina	Maria sin Răducanu Rizea	Ioan sin Nicolaie al priotesii, cizmaru	Maria fiica dumnealui Zisu Teodor băcanu	preotu David
27 decembrie	Nicolaie	Ecaterina sin dumnealui Nicolaie Apostolescu	Mihai Atanase hagi Hristu	dumnealui Ioan sin pitaru Costandin Moraitu	preotu Teodor

Cununați, 1856

Dată	Mire	Mireasă	Naș	Preot
2 februarie	Badea sin Radu Nagodeanu, pălărieriu	Maria sin Petre	dumnealui Lazăru Naum cu soția Ecaterina	preot David
10 mai	Dimitrie sin Nicolaie cofetaru	Elenca sin Nicolaie dogaru din capitala București	dumnealui Dimitrie Simionescu cu consoarta sa Maria	preot Teodor
14 noiembrie	Gheorghie Călinescu curelariu	Teodora sin Mihăiță Costandin	dumnealui Dimitrie Eftimie Nicolau cu soția dumnealui Ecaterina Antoneasca	preot Teodor

Morți 1856

Data	Nume	Preot
8 februarie	Taiche Bucă cizmaru sin Ilinca văduva	preot Teodor
19 februarie	Simion Dimitriu băcan	preot David
28 mai	Iustina monahia	preot Teodor
12 iunie	Atanasie Marcovici tutungiu	preot David
8 august	Voica soția lui Alecu Furduescu și mumă dumnealui Toma Furduescu	preot Teodor
1 septembrie	Alecu Bucă cumnatul dumnealui Fidul Ivanovici	preot David
5 octombrie	Ispasa Săruba ce au fostu slujnică la dumnealui pitar Răducanu Paraschivescu	preot Teodor

Dos 24/1857

Botezați, 1857

Data	Nume	Tată	Mamă	Naș	Preot
14 februarie	Pavel	Zinca Răteasca	Gheorghie Marinescu Maghieru	dumnealui pitar Pavlică Rătescu	preotu Voicu

(continuare în numărul viitor)

28 februarie	Costandin	Sevasti Oreasca	Gheorghie Calotescu din capitala București	dumneaei cocoana Elinca din capitala București	preotu Niculae
3 mai	Alecsandru	Ana sin Grigore Mănulescu	Gheorghie căpitan Stan Mălurescu	dumnealui pitar Alecu Tigveanu	preotu Voicu
9 mai	Titu	Anastasia sin Nițu Bălan	Radu sin Nițu Piciu aprodu	dumnealui sărdar Scarlat GrigoriE Turnavitu judecătoru	preotu Niculae
3 iulie	Paraschiva	Joița sin Ghiță Munteanu, slujnica	Ghică sin Costandin, din păcate	Parsaschiva soția dumnealui Polifronie cârciumaru	preotu Voicu
14 iulie	Elisaveta	Tudora sin Cosma	Ioan sin Barbu Burtea vizitiu	Elisaveta fiica răposatului diacon Gheorghie sin diaconu David	preotu Niculae
1 august	Temistoclis	Safta sin Dimitru	Dimitru sin ?	dumnealui Manole fiul dumnealui	preotu Voicu
				Etimie Nicolau	
19 septembrie	Fidul	Tudora sin preot Barbu Alimănescu	Mihail ?	Paraschiva fiica dumnealui Fidul Ivanocvici marghidan	preotu Nicolae
13 octombrie	Domnica	Maria sin Gavriil Tilișanu din spital	Radu vizitiu, din păcate	Maria sin Andrei din satu Bunești	preotu Voicu
3 noiembrie	Toma	Ioana sin Marin	Scarlat sin proistosu Nicolaie din satu Criminari	Elena Nicolaie Furduescu	preot Nicolae
22 decembrie	Eftimie, mahalaua Beștelei	Tudora sin Stan	Gheorghie Golea, pietrar	dumnealui Nicolaie Antonescu	preot Voicu
22 decembrie	Elisaveta, gemeni	Tudora sin Stan	Gheorghie Golea, pietrar	dumnealui Nicolaie Antonescu	preot Nicolaie

Cununați, 1857

Dată	Mire	Mireasă	Naș	Preot
27 ianuarie	Nicolaie Minculescu cofetaru	Maria sin Teodor Gheorghiu bogasieru, mahalaua Precista Mavrodolu	dumnealui Dimitrie Eftimie Nicolaie cu sora dumnealui Ecaterina	preotu Voicu
3 februarie	Ștefan sin Mihailcea Vișan vizitiu dumnealui Ghiți lipscanu	Manda sin Gheorghie țiganu desrobit	Mihai Petrescu cu Manda fiica dumnealui Gheorghie Manolie din Găiești	preot Nicolaie
10 februarie	Ioan Costandin cârciumaru, satu Ciocănești, județu Mușcel	Maria sin Tănase Marcovici tutungiu	dumnealui Gheorghie Hristea simigiu cu soția dumnealui Maria Costandineasca	preotu Voicu
12 iulie	Anghel sin Nițu țigan desrobit vizitiu dumnealui sărdar Toma Furduescu	Ioana sin Miail, slujnica, din Curtea de Argeș	Ioan fiul dumnealui Ilie Trifonescu cu Antița fiica dumnealui sărdar Toma Furduescu	preotu Nicolae

14 iulie	Stan sin Tudor cârciumaru din capitala București, județu Ilfov	Ioana sin Tănase pescaru	Ioan Busioc cizmaru cu soția Efrusina	preotu Voicu
25 august	Chiriil sin dascălu Ștefan	Maria sin Tudor Berechet	dumnealui Nicolaie Tudor Grigoriu cu sora dumnealui Elisaveta	preotu Nicolaie

Morți 1857

Dată	Nume	Preot
12 februarie	Stana posadnica răposatului diaconului Gheorghie Davidescu	preotu Voicu
17 martie	Maria soția dumnealui Ioan Costandin tutungiu	preotu Nicolae
19 martie	Lința prunca fiica Paraschivi Turturoaia	preotu Voicu
23 martie	Catinca soția dumnealui Nicolaie Antonescu	preotu Nicolae
29 martie	Costandin pruncu fiiul dumnealui Tiberiu Calotescu din capitala București	preotu Voicu
9 aprilie	Radu Daniil cârciumaru de la Poștea orașului	preotu Nicolae
23 iunie	Gheorghie pruncu fiiul lui Ioniță Pâru croitoru	preotu Voicu
29 iulie	Nicolaie Doroșan cumediianțu din Odesa ținutul Rusii	preotu Nicolae
27 septembrie	Tudor Arsenie din Cârcinov ce au murit în spital	preotu Voicu
2 noiembrie	Nicolaie pruncu fiiul dumnealui Nicolaie Antonescu	preotu Nicolae

Dos 25/1858

Botezați 1858

Dată	Nume	Mamă	Tată	Naș	Preot
6 ianuarie	Elisabeta	Mariea sin Teodor bogasieru	Nicolae sin Mihai cofetaru	Dimitrie sin Eftimie Nicolau, mo(șier)	preotu Teodor
2 februarie	Toma, din satu Valea Rea, plasa Piteștilor	Ioana sin Cârstea Dolan	Marin sin Gheorghe ?	Ioan fiul dumnealui Ilie Trifonescu	preotu Teodor și David
9 aprilie	Ana	Maria sin Ioan ?	Gheorghe sin Gheorghe ? din Sibii, grădinar	Dimitrie fiul dumnealui Mihalache Predescu	preotu Teodor și David
27 aprilie	Profira	Maria sin hagi Ghiță	Radu sin Albu, patron cârciumar	dumneaei Ecaterina soția dumnealui Lazăr Naum	preotu Teodor și David
18 iunie	Vasilie, găsitu în pieață pă unu scaunu de măcelărie	-	-	dumnealui Vasilie Tănase Păneanu, cârciumaru	preotu Teodor și David
22 iunie	Elisaveta	Mariea sin Tudor	Chiriță sin Ștefan zidaru	Elisabeta fiica dumnealui Teodor Grigoriu	preotu Teodor și David
30 iulie	Mariea	Anastasiea sin Gavriil	Gavriil Sechel spițer	Anica fiica dumnealui Dimitrie Stroea grecu, mahalaua Tabacilor	preotu Teodor și David
24 august	Teodora	Maria sin Costea bragagiu	Gheroghe sin Hristea simigiu	Mariea soțiea dumnealui Ioan Tomescu cofetaru	preotu Teodor și David
31 august	Ana	Ana	Gheorghe căpitan Stan Mălurescu, lipscan	Ana soțiea dumnealui Odiseos Ioanis Mohartasid	preotu Teodor și David

In memoriam, Pr. Ion Necșulescu (11/24.01.1912-17.03.2005), un martir argeșean

prof. Florin-Gabriel RĂȚOI

În perioada regimului comunist ateu (06.03.1945-22.12.1989), au existat mulți slujitori ai sfintelor altare din țara noastră și județul Argeș, care au suferit pentru credința lor strămoșească, nestrămutată în bunul nostru Dumnezeu.

Unul dintre aceștia, pe nedrept prigonit, a fost și vrednicul de pomenire, Prea Cucernicul Pr. Ion Necșulescu, născut Neacșiu, de la a cărei trecerea la cele veșnice, în ziua de vineri, 17.03.2023, s-au împlinit 18 ani. Cu acest prilej comemorativ, se cuvine a evoca personalitatea deosebită a acestuia.

Pr. Ion Necșulescu s-a născut la data de 11/24.01.1912, în satul Ciucești, comuna Gura Boului, județul Argeș, din părinți Savu și Dumitra, țărani, fiind primul din cei 5 copii ai familiei: 2 băieți și 3 fete, alături de Dumitru, Elena, Maria și Ioana. A urmat cursurile vechii școli primare a comunei, primele 5 clase între anii 1919-1924, la examenul de absolvire al acestora, reușind primul, cu media, 9,20. Apoi s-a înscris la Seminarul Central din București, reușind la examenul de admitere al 3-lea, cu media 8,13-bursier, urmând cele 8 clase ale sale între anii 1924-1932, la examenul de diplomă obținând media 7,29, fiind clasificat al 8-lea din 34 de candidați. În anul 1935, a susținut examenul de admitere la Facultatea de Teologie a Universității din București, unde a frecventat cursurile anului I, după care s-a transferat la Facultatea de Teologie a Universității din Chișinău-Basarabia, pe care a absolvit-o la 31.10.1940, obținând licența în teologie cu mențiunea *Foarte Bine*, reprezentând nota 9. La 26.09.1937 s-a căsătorit cu Maria Chipuc (26.11.1919-28.03.2004), unicul copil al lui Marin și Dumitra, țărani, din satul Gărdinești al comunei Păduroiu, județul Argeș, având o căsătorie de 66 ani și jumătate, binecuvântată cu doi copii: Iulian și Victoria. La 19.11.1940 a fost hirotonit Diacon, iar pe 24.11.1940 Preot pe seama parohiei Bondoci-extrabugetară, comuna Vața, județul Olt, de către P.S. Dionisie Erhan (02/14.11.1868-17.09.1943), episcop locțiitor al Episcopiei Argeșului (1940-1941), refugiat din Basarabia după ocuparea sovietică a acesteia, în luna iunie 1940, la Curtea de Argeș. La 01.12.1940 a fost instalat preot paroh extrabugetar de către Pr. Ion Simionescu-protopopul comunei Leleasca, județul Olt.

Demn de amintit este și faptul că timp de 3 ani școlari, între anii 1941-1944, a suplinit voluntar, la Școala Primară a satului Gărdinești, comuna Păduroiu, pe învățătorul Gheorghe Smărăndescu, mobilizat în cel de-Al Doilea Război Mondial. Între anii 1940-1948 a predat și religia la Școala Primară Gărdinești. În toată această perioadă a desfășurat o activitate pastoral-misionară, deosebit de benefică pentru Parohie: renovarea exteriorului zidului deteriorat de cutremurul din 10.11.1940; mărirea pragului de la pridvorul Sfintei Biserici în anul 1941; înlocuirea acoperișului de șiță cu tablă galvanizată al acesteia în anul 1944; participarea la colectele de bani și alimente de la enoriași și premilitarii satului Gărdinești; *ajutorul de iarnă* de 370 lei și 20 kg mălai și *darul ostașului* de 800 lei, precum și alimente pentru soldații răniți pe front și internați în spitalele orașului Pitești și cei de pe front, în lunile iulie-august 1941; împreună cu învățătoarea Ecaterina Marinescu și primarul Alexandru Popescu al comunei Păduroiu, județul Argeș, a strâns alimente pentru cantina școlii primare a satului, în luna noiembrie a aceluiași an; mărirea curții și a cimitirului cu teren donat de enoriași și împrejmuirea acestora cu ulucă făcută din salcâmii aflați în spatele cimitirului, în anul 1949; învelirea turlei Bisericii cu tablă galvanizată în anul 1957.

În ziua de Duminică, 05.07.1959, după Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie, a fost arestat la Biserică

de organele securității comuniste, dus și anchetat la penitenciarul Pitești. Conform sentinței nr. 592/22.09.1959 a Tribunalului Militar Craiova a fost condamnat pentru delictul împotriva ordinii sociale și confiscarea totală a averii personale mobile și imobile.

A fost condamnat la 8 ani închisoare corecțională și 5 ani interdicție corecțională cu suspendarea exercițiilor drepturilor cetățenești și obligat să plătească statului suma de 700 lei cheltuieli de judecată. A trecut prin calvarul închisorilor comuniste, Pitești între 05.07.-22.09.1959 și Jilava până în toamna anului 1960, apoi al coloniilor de muncă din raionul Hârșova-Delta Dunării, Salcia și Strâmba până în toamna anului 1961 și iarna anului 1962, apoi cele din raionul Periprava, județul Tulcea, Grind și Sinstovca, având colegi de detenție pe Ion Crețulescu din satul Cocu Deal, comuna Cocu, județul Argeș și preoții Matache Ionescu, Toma Stănciulescu și Stan Manea, timp în care familia rămasă acasă a fost persecutată de autoritățile comuniste având mult de suferit. A fost grațiat, conform prevederilor Decretului nr. 310/1964, la fel ca toți deținuții politici, fiind eliberat la 23.06.1964, după ce executase 4 ani, 11 luni și 18 zile de închisoare. După eliberare a fost permanent în atenția organelor de securitate, până la revoluția anticomunistă din decembrie 1989.

La 01.08.1964 a fost reîncadrat preot la Parohia Leleasca, comuna Leleasca, județul Olt, parohia din satul său fiind ocupată de Pr. Gheorghe A. Nicolae, unde a reparat gardurile de la cimitir și Biserică, a dotat cu lucruri noi Sfântul Altar, iar în anul 1968 a spălat și restaurat pictura Sfintei Biserici, care a fost târnosită la 20 octombrie același an de un sobor de preoți sub preoția Pr. Protopop Marin Dobrin (01/13.10.1901-01.01.1970), pentru care a primit de la Sfânta Episcopie a Râmnicului și Argeșului, rangul onorific de *iconom*. La 01.12.1969, s-a transferat la Parohia Prodani, comuna Vedea, județul Argeș, alcătuită din două Biserici: Prodani și Bondoci-filială, unde a slujit până la pensionare, în luna august 1991, slujind și după, timp în care s-a îngrijit de bunul mers al acesteia, remarcându-se prin introducerea curentului electric și punerea de paratrăsnet la ambele Biserici și repararea acoperișului și zidului pridvorului celei de la Bondoci, după distrugerile provocate de cutremurul din 04.03.1977, iar în anul 2001 a donat pentru renovarea acoperișului acesteia 300.000 lei, iar pentru pictură 1.000.000 lei, alături de multe altele.

Pentru serviciile religioase, ca plată, nu cerea, ci se mulțumea cu ce îi dădea fiecare enoriaș. Pe parcursul întregii sale activități pastoral-misionare, timp de aproape 50 de ani a primit aprecieri și calificative bune și foarte bune la toate inspecțiile din partea forurilor ierarhice bisericești, respect, admirație și prețuire din partea tuturor oamenilor care l-au cunoscut, lăsând o amintire deosebit de frumoasă, a unui vajnic slujitor al Domnului Luminilor. În prezența unei numeroase asistențe, slujba de prohodire a fost săvârșită de un sobor de preoți sub protia Prea Cucernicului Pr. Protopop Iuliu Chiriță (11.09.1960-12.09.2012), protoiereu al protoieriei Pitești (16.06.1998-12.09.2012), în ziua de sâmbătă, 19.03.2005, fiind înmormântat în cripta dinainte pregătită, alături de scumpa sa soție, în cimitirul Bisericii parohiale Bondoci-Gărdinești, unde a slujit cu credință bunului nostru Dumnezeu.

Desenele realizate de Viorica Ionescu în 1978

Bulevardul Elisabeta Doamna (azi Bulevardul Republicii), de la Gara C.F.R. Pitești spre Grădina Publică.

Autoarea semnalează următoarele imobile:

1.

Avocat Constantin (Tică) Popescu, fost prefect al județului Argeș; Casa Manciu; C. Chinie; Fl. Macavei; Farmacia Adelsberg; Doctor Kertzner (Neti); Colonel doctor V. Jecu (Florică Martinescu); Mihalache Ionescu.

2.

D. Haret; I. Mirescu; Albu, profesor de Muzică la Liceul I.C. Brătianu din Pitești; Arhitect Ivanof; Casa Bica; Avocat Grigorescu Nicolau (Tîișoara); Gică Pop; Doctor Daneș.

Continuare în numerele viitoare ale revistei.